ព្រះរាជបណ្ណាល័យកម្ពុជា

KAMBUJASURIYÂ

កម្ពុជសុរិយា

សៀវភៅទស្សនាវដ្តីចេញផ្សាយរាល់ខែ ពីព្រះរាជបណ្ណាល័យ

ឆ្នាំគំរប់ ១២

ខែ ៣

កុង្សីយ៍សេនាបតីបានអនុញ្ញាតហើយ
សម្តេចសង្ឃនាយកទាំងពីរគណៈយល់ព្រម

ក្រុមជំនុំទំនៀមទម្លាប់
COMMISSION DES MŒURS & COUTUMES

ភ្នំពេញ
ការផ្សាយរបស់ព្រះរាជបណ្ណាល័យ
ព. ស ២៤៨២
គ. ស. ១៩៤០

បញ្ជីរឿង

១ — អារម្ភកថារបស់ពុទ្ធប្បវត្តិ តាមគោលបារិករបស់ចិន (នៅមានត) ៣

២ — និយាយពីសាលាបង្រៀនមនុស្សខ្វាក់នៅប្រទេសសៀមនឹងទ្វីបអឺរុប ខេមររង្សី ប្រែរួបរួមពីសៀវភៅផ្សេងៗ ៩

៣ — ហេតុដូចម្ដេចបានជាព្រះពុទ្ធសាសនាផុតរលត់បាត់ទៅពីប្រទេសឥណ្ឌា? ខេមរៈរង្សីស្រង់មកអំពីទស្សនាវដ្ដីធម្មចក្ររបស់សៀម ហើយប្រែមកជាខេមរភាសា ១៩

៤ — ប្រវត្តិលោកមីលរេប៉ះ តាមសេចក្ដីប្រែពីភាសាទីបេតាំងមកជាបារាំងសែសរបស់លោកស័កបាក្កូត៍ (នៅមានត) ៣១

៥ — ពង្សាវតារប្រទេសអេស៊ីប្ដ៍ លោកមហាថែម ប្រែចេញពីប្រវត្តិសាស្ត្រសាកលរបស់ហ្លួងវិចិត្រវាទការ (ត) ៣៥

៦ — ដំណឹងផ្សេងៗ ៤៥

៧ — វេយ្យាករណ៍សំស្ក្រឹត ភាគទី ៥ របស់ព្រះសាក្យវង្ស (តនឹងចប់) ៥៣

៨ — ប្រជុំពាក្យកាព្យភាគទី ៤ របស់រក្សាភិរម្យ អ៊ួង (មានត) ៥៧

រូបក្រៅរឿង

១ — សុបិននិមិត្តនៃព្រះនាងមហាមាយា ១

២ — ព្រះពោធិសត្វទ្រង់ប្រសូតិ ៧

៣ — ទ្រង់ឈាន ៧ ជំហាន ១៧

៤ — យាងទៅកាន់ក្រុងកបិលពស្តុ ៣៣

៥ — លោកមីលរេប៉ះ មកចាប់កំណើត ២៩

មនុស្សជាតិ

អំពីមនុស្សនានាជាតិ ដែលនៅលើផ្ទៃពិភពលោកនេះ មានអ្នកប្រាជ្ញបែងចែកជាច្រើនយ៉ាងផ្សេងៗគ្នា តែបើប្រមូលឲ្យខ្លីទៅ មាន ២ យ៉ាង គឺបែងតាមពណ៌សម្បុរម្យ៉ាង បែងតាមសំដីដែលនិយាយម្យ៉ាង ។

ការបែងតាមលក្ខណៈពណ៌សម្បុរនោះចែកចេញជា ៣ ពួក គឺជាតិលឿង ១ ពួក, ជាតិស ១ ពួក, ជាតិខ្មៅ ១ ពួក តែតមកសម័យក្រោយ គេបន្ថែម ១ ពួកទៀត គឺពួកជាតិក្រហម ដែលធ្លាប់ជាម្ចាស់ទ្វីបអាមេរិកអំពីដើម ។ ហេតុនេះ ក្នុងសម័យនេះគេបែងមនុស្សជាតិជា ៤ ពួក គឺៈ

១) ជាតិលឿង មានភូមិលំនៅដើមនៅក្នុងទ្វីបអាស៊ីខាងជើង ខាងកើតនិងត្រង់ភាគកណ្ដាល គឺចិន, ជប៉ុន, សៀម, ភូមា, មន, ខ្មែរ, យួន ។ល។

២) ជាតិស មានភូមិលំនៅដើមនៅក្នុងទ្វីបអឺរ៉ុបនិងអាស៊ីទិសខាងលិចនិងអាហ្វ្រិកទិសខាងកើតឆៀងខាងជើង ។

៣) ជាតិខ្មៅ មានភូមិលំនៅដើមនៅក្នុងទ្វីបអាហ្វ្រិកៈជាច្រើន និងទីដទៃៗក្នុងអាស៊ីក៏មានខ្លះ តែជនពួកនេះមានសេចក្ដីចំរើនតិចតួចស្ទួចស្ដើងពេក មិនមានរឿងរ៉ាវដែលគួរនាំមកសិក្សាប៉ុន្មានទេ ។

៤) ជាតិក្រហម ជាម្ចាស់ទ្វីបអាមេរិកអំពីដើម តែជាតិនេះប្រែចូលទៅ

TABLE DES MATIÈRES

Pages.

1° Introduction à une maquette sur la Vie du Bouddha d'après des documents chinois.......... 3

2° Au sujet de l'inauguration de l'école des Aveugles en Thailand et de celles en Europe par Khemararansi.......... 9

3° Pourquoi le Bouddhisme a-t-il disparu des Indes? extrait de la Revue thailandaise Dhamma Cakksu et traduit en cambodgien par Khemararansi.......... 19

4° La Vie de Milarépa d'après la traduction du tibétain en français de Mr. Jacques Bacot (suite).......... 31

5° Histoire de l'Égypte, extraits de l'histoire générale thailandaise, par Luong Vichitra-Vadakar et traduit en cambodgien par Maha Thèm (suite).......... 35

6° Informations diverses.......... 45

7° Grammaire sanscrite 5e partie, par le Vénérable Préas Sakyavong (H.-Tath suite et fin).......... 53

8° Recueil de Poèmes cambodgiens, 4e partie par Rak-Phrom Uong (suite).......... 57

HORS TEXTE :

1° Le rêve de la reine Māyā.......... 1

2° La naissance du Bouddha.......... 7

3° Les sept premiers pas.......... 17

4° Vers la cité royale.......... 33

5° La naissance de Milarépa.......... 29

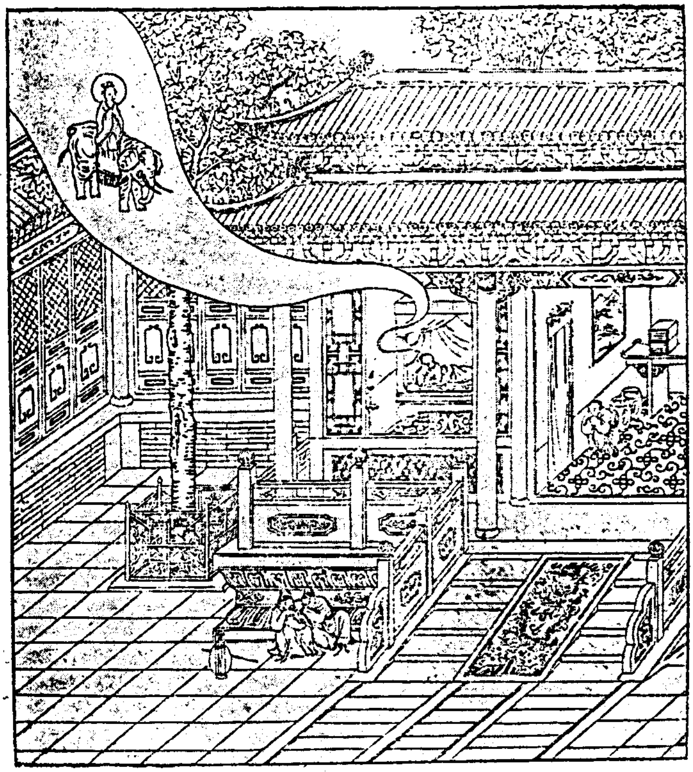

១ នេះត្រង់សុបិននិមិត្តរបស់ព្រះនាងមហាមាយាទេវី

(មើលសេចក្ដីពន្យល់នៅទំព័រ ៥ ត្រង់លេខ ១)

អារម្ភកថា

គំនូរទាំង ៤៩ រូបដែលមានបោះពុម្ពផ្សាយក្នុងសៀវភៅនេះ ជារូបដំណាងត្រង់រឿងរ៉ាវសំខាន់ៗក្នុងពុទ្ធប្បវត្តិ ជារូបគំនូរយួនដែលមាននៅក្នុងសៀវភៅយួនជាន់ចាស់ពីរក្បាល បោះពុម្ពកាលពីពុទ្ធសករាជ ២៤០០ និង ២៤១២ ។ សៀវភៅទាំងពីរក្បាលនេះ គេបានចម្លងមកត្រង់ៗឥតល្អៀងអំពីសៀវភៅចិនជាន់ចាស់ពីរក្បាលដែរ ដែលគេបានធ្វើឡើងកាលពីពុទ្ធសករាជ ១៨៨៧ ។ ព្រះរាជបណ្ណាល័យកម្ពុជា មានសៀវភៅដែលបោះពុម្ពជាភាសាយួន ១ ក្បាល កាលពីពុទ្ធសករាជ ២៤០០ ។

ការបោះពុម្ពរូបអស់នេះ យើងមានសង្ឃឹមថា នឹងមានប្រយោជន៍ដល់ពុទ្ធសាសនិកជនទូទៅ ដ្បិតក្រៅពីសេចក្ដីសារសព្ទនៅមានរូបគំនូរល្អៗ សម្រាប់ឲ្យមើលថែមទៀតផង សុទ្ធតែជារូបធៀបនាំឲ្យមើលឃើញកិច្ចការនិងរឿងរ៉ាវដែលមាននៅតាមធម្មតាក្នុងប្រទេសចិន នៅក្នុងពុទ្ធសករាជ ១៨៨៧ នោះ ។ មួយវិញទៀត រូបអស់នេះបង្ហាញឲ្យយើងបានដឹងរបៀបធ្វើបុណ្យ, របៀបស្លៀកបំពាក់, ការសាងវាំង-សាងវត្ត និងគេហស្ថាន, សណ្ឋានទ្រង់ទ្រាយទីក្រុង និងស្រុកនានាក្នុងប្រទេសចិនសម័យនោះ ។

ក្រៅពីនេះ សៀវភៅនេះនឹងបង្ហាញឲ្យយើងដឹងរឿងរ៉ាវពុទ្ធប្បវត្តិ តាមបែបមហាយាន ដែលមាននៅក្នុងស្រុកយួន និងស្រុកចិនថែមទៀតផង ។

ក្រៅពីនេះ លទ្ធិមហាយានជាកំឡាំងមួយ ដែលបានជួយឲ្យកើតបែបចេតនាផ្សេង ៗ ក្នុងចំណោមប្រាសាទខ្មែរបុរាណ ដូចប្រាសាទអង្គរ ប្រាសាទព្រះខ័ន, តាព្រហ្ម និងបន្ទាយក្តីជាដើម ។

ឯសៀវភៅចិននោះ គេបានបោះពុម្ពច្រើនលើកច្រើនគ្រាដែរ តែមិនសូវជាថ្លៃថ្លាទេ ។ លុះមកដល់ពុទ្ធសករាជ ២៤២៤ ទើបមានលោកសង្ឃចិន ១ អង្គកាន់បែបមហាយាន បានចាត់ចែងបោះពុម្ពឲ្យត្រឹមត្រូវល្អឡើង ។ លុះតមកឆ្នាំក្រោយ ៗ នេះ មានគណៈអ្នកផ្សាយសាសនាកាតូលិក ១ រូប នៅស្រុកចិន ឈ្មោះលោកសង្ឃរាជហង់រីដូរេ (Père Henri Doré) បានចាត់បោះពុម្ពរឿងរ៉ាវពុទ្ធប្បវត្តិនេះជាភាសាបារាំងសែស មានទាំងរូបគំនូរនានាដូចគ្នាដែរ (មានពណ៌ផង) ឯសៀវភៅនេះនៅព្រះរាជបណ្ណាល័យកម្ពុជាក៏មានដែរ ។

មានរឿងរ៉ាវខ្លះ មិនត្រូវគ្នានឹងរឿងរ៉ាវដែលមានសំដែងទុកក្នុងគម្ពីរបាលី ប៉ុន្តែសេចក្តីប្លែកគ្នានេះ យើងមិនត្រូវមានសេចក្តីងឿងឆ្ងល់ទេ ព្រោះខាងគម្ពីរមហាយាន គេបានប្រែចេញពីគម្ពីរសំស្រ្កឹត មានគម្ពីរលលិតវិស្តារៈជាដើម គម្ពីរនេះនៅព្រះរាជបណ្ណាល័យកម្ពុជាក៏មានដែរ តែជា

ភាសាបាលីដ៏វិសេស ៗ ឯសេចក្ដីពន្យល់អំពីរូបគំនូរអស់នេះបានមកពីលលិតវិស្តារៈ និងវិវ្យក្រុនពុទ្ធុប្បត្តិ ដែលគេបានស្រង់យកសេចក្ដីពន្យល់អំពីសៀវភៅរបស់លោកសន្សូកដពៃរដូរ សុទ្ធតែជារបស់ដែលមាននៅក្នុងព្រះរាជបណ្ណាល័យទាំងអស់ ៗ

១) — អំពីសុបិននិមិត្តរបស់ព្រះនាងមហាមាយា

. . . ថ្ងៃពេញបូណ៌មី គឺថ្ងៃ ១៥ កើត ព្រះពោធិសត្វចុះចាកស្ថានតុសិតចូលកាន់ផ្ទៃនៃព្រះរាជមាតា ជារូបដំរីសសុទ្ធមួយ ។

២) — ព្រះពោធិសត្វប្រសូតិ

. . . សម្ដេចព្រះនាងមហាមាយាទេវី ទ្រង់ឈោងព្រះហស្តតោងចាប់មែកដើមបលាសៈ ស្រាប់តែព្រះពោធិសត្វស្ដេចចេញចាកផ្ទៃចំហៀងខាងស្ដាំរបស់ព្រះរាជមាតា ខណៈនោះព្រះឥន្ទ្រាធិរាជជាស្ដេចនៃទេវតា ស្ដេចចុះមកទទួលព្រះអង្គដោយព្រះហស្តទាំងពីរ ៗ

៣) — ព្រះពោធិសត្វទ្រង់ធ្វើដំណើរ ៧ ជំហាន

. . . ខណៈនុ៎ះ មានផ្កាឈូក ១ យ៉ាងធំផុះចេញពីផែនដីទទួលទ្រព្រះបាទ ស្ដេចនាគទ្រង់ផ្ងូតព្រះអង្គដោយទឹកក្ដៅ-ទឹកត្រជាក់ ៗ ព្រះពោធិសត្វ

ទ្រង់បែរព្រះភក្ត្រទៅទិសខាងកើត ហើយទ្រង់ឈាន ៧ ជំហាន ហើយមានព្រះបន្ទូលថា "អាត្មាអញនឹងបង្អុរភ្លៀងឲ្យធ្លាក់ចុះពីមហាមេឃពោលគឺព្រះធម៌ ប្រោសស្រង់សត្វលោកឲ្យបានសេចក្ដីក្សេមក្សាន្ត" ។

៤)– ស្ដេចយាងត្រឡប់ទៅព្រះនគរ

. . . ព្រះពោធិសត្វទ្រង់គង់លើរាជរថដែលមានស្រីទេពអប្សរចំនួន ២០.០០០ នាក់សឹងស្អិតស្អាងដោយគ្រឿងអលង្ការចាប់អូសព្រះរាជរថ ហើយស្ដេចចូលទៅកាន់មហានគរកបិលពស្តុ (សេចក្ដីនេះមិនមានសំដែងទុកក្នុងគម្ពីរហីនយាន) ។

(មានត)

២ នេះត្រង់ព្រះពោធិសត្វប្រសូតិ

(មើលសេចក្ដីពន្យល់នៅទំព័រ ៨ ត្រង់លេខ ២)

អំពីសាលាបង្រៀនមនុស្សខ្វាក់

នៅប្រទេសថៃនិងឱរុប

ខេមរវង្ស

ប្រែនិងរួបរួមពីកាសែតថៃនិងវចនានុក្រមបារាំងសែស

អំពីសាលាបង្រៀនមនុស្សខ្វាក់

កាសែតប្រជាមិត្រ ចុះថ្ងៃ ២០ យូកុំង ឆ្នាំ ១៩៣៩ មានថ្លែងសេចក្ដីសារសេព្វថា តំបន់ខាងឥន្ទរណា (ក្នុងដីវទា) ក្បែរស្ទួនតុសិត នៅក្រុងបាងកកនោះ តាំងអំពីបានរៀបចំទីនោះជាថ្មី តែងមានប្រជាជនប្រុស-ស្រី ទៅដើរកំសាន្តចិត្តពុំសូវដែលខាន ។

នៅទំព័រ ១ របស់កាសែតនេះ គេបោះពុម្ពរូបស្រីម្នាក់ជាតិអាមេរិកាំង មានភ្នែកខ្វាក់ទាំងសងខាង មានអាយុច្រើនហើយតែនៅក្រមុំ ឈ្មោះ នាងយេទេរីហ្វគលហ្វីលដ៍ នៅក្បែរខាងមានស្រីម្នាក់ទៀត គឺកូនចិញ្ចឹម របស់នាង នឹងអ្នកនាំផ្លូវជាតិសៀមម្នាក់ នាងគលហ្វីលដ៍នេះហើយដែល ជាអ្នកចាត់តាំងសាលាបង្រៀនមនុស្សខ្វាក់ជាដំបូងនៅក្រុងបាងកក ។

អំពីការជួយសង្គ្រោះមនុស្សខ្វាក់

ក្នុងកាសែតដដែលនេះ ចុះថ្ងៃ ២១ តមកមានថ្លែងសេចក្ដីអំពីរបៀប ចាត់តាំងក្រុមជំនុំមួយក្រុម ដើម្បីជួយសង្គ្រោះមនុស្សខ្វាក់ក្នុងស្រុកសៀម ដូចមានសេចក្ដីសារសេព្វថា:

ការជួយសង្គ្រោះមនុស្សខ្វាក់ក្នុងប្រទេសសៀម ឈ្មោះថាបានចាប់ តាំងឡើងហើយ ដោយមានបុគ្គលដែលជាអ្នកយកចិត្តទុកដាក់ជួយ

សង្គ្រោះមនុស្សផងគ្នាដែលមានភ្នែកពិការ (ខ្វាក់) ទើបបានតាក់តាំងមូលនិធិឡើងដើម្បី " ជួយទឹងបង្រៀនមនុស្សខ្វាក់ " ហើយក្រសួងមហាផ្ទៃបានចុះបញ្ជីឲ្យអំណាចមូលនិធិនេះធ្វើការបានតាមច្បាប់ហើយ ។

គ្រូពេទ្យហុនថង សែងសិងកែរ ចាងហ្វាងមន្ទីរពេទ្យរក្សារោគចិត្ត តំបន់ប៉ាកខ្លងសាន ដែលជាអ្នកយកចិត្តទុកដាក់ទឹងរឿងនេះ តមកបានទៅនិយាយការជាមួយទឹងនាងស្រីយេនេវីហូគលហ្វីលដ៍ ជាសុភាពស្រីខ្វាក់ភ្នែកជាតិអាមេរិកាំង នាងធ្លាប់ធ្វើជាគ្រូបង្រៀនអក្សរជប់មនុស្សខ្វាក់ក្នុងប្រទេសជប៉ុន ។ ការពិគ្រោះប្រឹក្សាគ្នាអំពីការសង្គ្រោះមនុស្សខ្វាក់ក្នុងប្រទេសស្យាម ហើយបានសុំអនុញ្ញាតដល់ក្រសួងមហាផ្ទៃដោយមានបុគ្គលអស់នេះជាក្រុមជំនុំ :

ហ្លួងលេខាវិចារណ៍ជា (អធិបតី) គ្រូពេទ្យហុនថង សែងសិងកែរ ជាលេខាធិការ ហ្លួងប្រចក្ខវេជ្ជសិទ្ធិ ជាហេរញ្ញិក នាងស្រីយេនេវីហូគលហ្វីលដ៍, គ្រូពេទ្យថង, ព្រះអគ្គម្ចាស់ពិចិត្រចិរភាទេវកុល, គ្រូពេទ្យស្រីភៀន ហ៊ុនត្រកូល, នាយស្និទ្ធប្រឹនវេជ្ជ នាងនោក៉, ហ្លួងព្យុងវេជ្ជសាស្ត្រ, ព្រះយ៉ាប្រីជានុសាស្ត្រ, ព្រះវិនិចវនន្តរ, នាយហ្លួងវ៉ែន, ធនសារ, ហ្លួងវិជៀនពេទ្យាគម (ជាក្រុមជំនុំ) ។

គ្រប់គ្រង់ត្រួតត្រា ទើបក្លាយទៅជាទ្វីបដែលមានសេចក្ដីចំរើនស្ដុកស្ដម្ភ បំផុតក្នុងលោកនេះ ។

ឯវិធីបែងតាមសំដីភាសារបស់នានាជាតិក្នុងលោកនេះ អ្នកប្រាជ្ញ ច្រើនតែចែកចេញជា ៣ ពួក ហៅថា ហេមីទិក ១ សេមីទិក ១ និងអារ៉ិយ៉ាន ១ ។ កំណើតភាសាហេមីទិកនោះ បានដល់ពួកអេស៊ីប្ដបុរាណជាដើម ។ កំណើតភាសាសេមីទិក បានដល់ពួកបាប៊ីឡោន អស្ស៊ីរី, អារ៉ាប និងស៊ីរី ។ អារ៉ិយ៉ាន បានដល់ពួកឥរុប, ឥណ្ឌា, ប៉ែក្ស៊ាជាដើម ។ បើរាប់បញ្ចូលភាសាចិនមួយទៀត ត្រូវរាប់ថាកំណើតភាសាក្នុងលោកនេះ មាន ៤ ពួក គឺថាភាសាក្នុងលោកនេះចែកចេញជា ៤ ប្រភេទ ហៅថា ហេមីទិក ១ សេមីទិក ១ អារ៉ិយ៉ាន ១ និងចិន ១ ។ បើយើងពិនិត្យមើល សំដីភាសា ទាំង ៤ ប្រភេទនេះនឹងឃើញថា ពួកភាសាអារ៉ិយ៉ានមាន សេចក្ដីចំរើនរុងរឿងជាងពួកភាសាដទៃៗទាំងអស់ ស្មើរតែភាសាអារ៉ិយ៉ានជានាយទៅហ្វាយភាសាសំដីនៅក្នុងលោកសព្វថ្ងៃនេះ ។

វិធីរៀបរៀងប្រវត្តិសាស្ត្រ

ការរៀបរៀងប្រវត្តិសាស្ត្រលោកនេះ យើងមានបំណងនឹងធ្វើឲ្យបាន សម្រេចជាប្រយោជន៍ ២ ប្រការ គឺដើម្បីញុំាងអ្នកដែលមិនធ្លាប់មើល ប្រវត្តិសាស្ត្រនោះ ឲ្យមើលសេចក្ដីអស់នេះយល់បានមិនលំបាកពេក

ខណៈនេះ នាងស្រីគលហ៊ីលដ៍នឹងស្ត្រីជាកូនបញ្ចឹមជាតិជប៉ុន បានបើកសាលាបង្រៀនអក្សរដល់ក្មេងខ្វាក់ ហើយបង្រៀនវិជ្ជាការដែលធ្វើដោយដៃផ្សេង ៗ ដែលសមគួរនឹងមនុស្សខ្វាក់ល្មមធ្វើបាន នៅក្នុងរោងរៀនមនុស្សខ្វាក់ គឺនៅទីសំណាក់មូលនិធិ ថ្នល់កតឈេ សាលាដែង ។

បំណងនៃការតាំងមូលនិធិឡើងនេះ ដើម្បីជួយសង្គ្រោះមនុស្សខ្វាក់ឲ្យបានការមាំមួនឡើង ដោយមានសង្ឃឹមថានឹងបានទទួលធនធានជាដើមទុនអំពីបណ្ដាអ្នកមានចិត្តសទ្ធាជ្រះថ្លា ជាការកុសលជួយសង្គ្រោះពួកមនុស្សដែលមុខគួរអាណិតនេះ ឲ្យបានទទួលការសិក្សាល្មមឲ្យមានសភាពជាមនុស្សគ្រាន់បើឡើងខ្លះ កុំឲ្យមានសេចក្ដីវេទនាពេកប៉ុណ្ណោះ ។

មានដំណឹងថា ក្រុមជំនុំកំពុងរៀបចំចាត់របៀបវិធីផ្សេង ៗ ដើម្បីឲ្យបានជំនួយពីប្រជាជន ជាការសង្គ្រោះមនុស្សឲ្យមានសេចក្ដីចេះដឹងកិច្ចការផ្សេង ៗ សមនឹងសង្ខាររបស់ខ្លួនតរៀងទៅ ។

ប្រ៊ាយ៍ (Braille)

ក្នុងសព្វវចនាធិប្បាយឡារូស្សធំ ត្រង់ដែលនិយាយពន្យល់អំពីកំណើតប្រ៊ាយនោះថា ប្រ៊ាយ គឺលោកអាចារ្យបង្រៀនមនុស្សខ្វាក់នៅក្រុងប៉ារីស មានកំណើតនៅគុបរ៉េ កាលពីឆ្នាំ ១៨០៩ អនិច្ចកម្មនៅក្រុង

ប៉ារីសកាលពីឆ្នាំ ១៨៥២ ។ លោកនេះខ្វាក់តាំងពីអាយុប៉ុន ៣ ឆ្នាំហើយ បានចូលរៀនក្នុងសាលាមនុស្សខ្វាក់កាលពីឆ្នាំ ១៨១៩ លោកល្វីប្រ៉ៃយនេះខំព្យាយាមរៀនភ្លេង ហើយបានទៅជាអ្នកភ្លេងអកែសប្រចាំព្រះវិហារជាច្រើនក្នុងក្រុងប៉ារីស ។ តមកបានធ្វើជាអាចារ្យបង្រៀនពួកមនុស្សខ្វាក់ ហើយបានរៀបចំរបៀបបែបបទឲ្យងាយស្រួលក្នុងការរៀនដោយគិតប្រឌិតបែបអក្សរធ្វើជាចុច ៗ មានពន់ទុលឡើងជាគ្រឿងចំណាំជាជំនួសព្យញ្ជនៈនិងស្រៈ សម្រាប់សិស្សសិក្សាវិជ្ជាអក្សរបានឆាប់ចេះ ។ ដល់មកឥឡូវនេះ គេនិយមប្រើវិធីប្រ៉ៃយទូទៅក្នុងលោក ហេតុនេះពាក្យថា ប្រ៉ៃយក្លាយទៅជាឈ្មោះអក្សរ ឈ្មោះគ្រឿងសំគាល់បទភ្លេងជាដើម ក៏និយមហៅថាប្រ៉ៃយទាំងអស់ ។

កាលពីពុទ្ធសករាជ ១.៧៦៣ មានស្តេច ១ អង្គក្នុងមហានគរបារាំងសែស បានសាងសាលាបង្រៀនមួយសម្រាប់បង្រៀនមនុស្សខ្វាក់ ។ ដល់មកក្នុង ព. ស. ២.៣២៧ ទើបលោកវ៉ាឡាំងតាំងហ៊ុយបានកសាងសាលាបង្រៀនមនុស្សខ្វាក់មួយឡើងជាដំបូងនៅក្រុងប៉ារីស ទើបគ្រប់ ៗ ប្រទេសនៅទ្វីបឩរុបនាំគ្នាធ្វើតាមឡើង គឺបង្កើតឲ្យមានសាលាមនុស្សខ្វាក់ក្នុងស្រុករបស់ខ្លួន ៗ ដល់មកក្នុងឆ្នាំ ២.៣៩៥ ទើបមានជនជាតិ

ប៉ារាំងសែសម្នាក់ទៀតឈ្មោះលោកល្វីប្រ៉ៃយ៍ បានគិតប្រឌិតព្យញ្ជនៈជាគ្រឿងសញ្ញាមានចុច ៗ ជាពន់ទុលជាគ្រឿងសំគាល់ដោយឡែក វិធីនេះងាយស្រួលដល់ការហាត់រៀនបែបក្មេង, ស្តេណូនិងវិជ្ជាជាក់ទីលោក្រា-ហ្វី ៗ នៅលោកទាំងមូល គេប្រើអក្សរប្រ៉ៃយនេះជាគ្រឿងបង្រៀនមនុស្សខ្វាក់ ព្រោះរូបព្យញ្ជនៈបែបនេះជាគ្រឿងសញ្ញាប្រើការបានគ្រប់ៗភាសា គឺប្រើជាភាសាបារាំងសែស, ភាសាអង់គ្លេស, ភាសាអាល្លឺម៉ង់, ជប៉ុន, ស៊ុយអែតជាដើមបានទាំងអស់ ៗ

ដល់មកឥឡូវនេះ មានដំណឹងថា ស្រុកសៀមទើបនឹងបង្កើតព្យញ្ជនៈបែបនេះឡើង ជាបែបអក្សរសម្រាប់បង្រៀនមនុស្សខ្វាក់ក្នុងស្រុកសៀម ៗ ចុះនៅស្រុកខ្មែរយើង ៗ យល់ថានៅមានចំនួនមនុស្សខ្វាក់តិចឬ? មានអ្នកប្រាជ្ញបារាំងសែសពីរនាក់ បាននាំយកគ្រឿងប្រដាប់សំរាប់បង្រៀនមនុស្សខ្វាក់ក្នុងលោកទាំងមូលមកដាក់ហើយ តើកដការនឹងគួរឲ្យយកមកប្រើការជាប្រយោជន៍ដល់មនុស្សខ្វាក់នៅស្រុកខ្មែរខ្លះដែរឬទេ? ព្រោះនៅប្រទេសឯទៀត ៗ ក្នុងចំណោមសណ្ឋានស៊ីវិល័យគេបង្កើតឲ្យមានសាលាបង្រៀនមនុស្សខ្វាក់អស់ហើយ ៗ

ខេមររង្សី ប្រែនិងរៀបរៀង

ពីកាសែតថៃ និងវចនានុក្រមបារាំងសែស

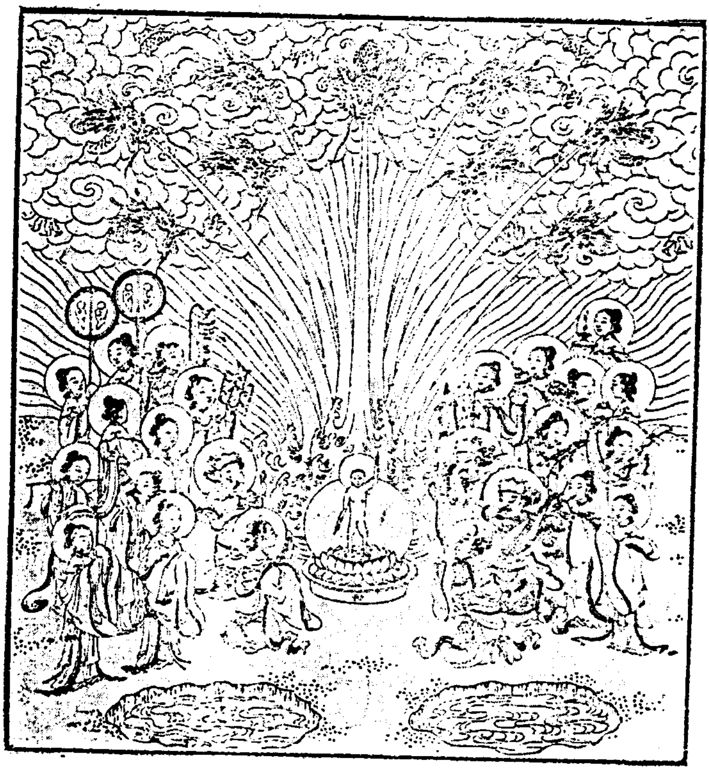

៣ នេះត្រង់ព្រះពោធិសត្វទ្រង់ធ្វើដំណើរ ៧ ជំហាន

(មើលសេចក្ដីពន្យល់ទំព័រ ៨)

ព្រះពុទ្ធសាសនាបាត់ទៅ
ពីប្រទេសឥណ្ឌា ដោយហេតុយ៉ាងណា?

ខេមររង្សី

ប្រែនិងរៀបរៀង

(មាន៩)

ពុទ្ធសាសនាបាត់ទៅ
ពីប្រទេសឥណ្ឌា ដោយហេតុយ៉ាងណា?

បណ្តាហេតុការណ៍ទាំងពួង ដែលមានប្រាកដក្នុងពង្សាវតាររបស់សាសនានានាក្នុងលោកនេះ ហាក់ដូចជាមិនមានហេតុការណ៍ដទៃ ដែលមុខគួរឲ្យសង្វេគស្លុតចិត្តប្រហែលនឹងការលេចសាបសូន្យទៅ នៃព្រះពុទ្ធ-សាសនាក្នុងប្រទេសឥណ្ឌា ដែលជាស្រុកកំណើតរបស់ខ្លួននោះឡើយ ។

ស្រុកឥណ្ឌានោះ មិនមែនត្រឹមតែជាស្រុកកំណើតរបស់ព្រះពុទ្ធប៉ុណ្ណោះទេ ឥណ្ឌាជាទីប្រជុំនៃគណៈធម្មទូតដែលចេញទៅប្រកាសព្រះពុទ្ធសាសនាគ្រប់ទិសក្នុងទ្វីបអាស៊ី រាប់តាំងពីផែនដីដែលដេរដាសដោយទឹកសមុទ្រ-ទឹកកកទៅប្រទេសស៊ីបេរី រហូតទៅដល់កោះជ្វា ដែលជាទីបរិបូណ៌ដោយនានាពូជជាតិ ក្នុងគ្រានោះផែនដីផ្សេងៗ អស់នេះរុងរឿងទៅដោយពន្លឺព្រះធម៌របស់ព្រះពុទ្ធទាំងអស់ ។

ព្រះពុទ្ធសាសនាបានផ្សាយចូលទៅក្នុងប្រទេសចិន តាំងអំពី ២០០ ឆ្នាំមុនគ្រិស្តសករាជ នឹងនៅក្នុងរវាងគ្រិស្តសករាជ ៣៧២ និង ៤០០ សាសនានេះក៏ផ្សាយចូលទៅក្នុងប្រទេសកោលី និងជប៉ុនដោយលំដាប់ៗ ប្រទេសសៀម, លាវ, ខ្មែរ, មន, ភូមា, ក៏បានទទួលយកពុទ្ធសាសនា

មកគោរពប្រតិបត្តិជាយូរអង្វែងហើយដែរ ឯលទ្ធិនោះជាបង្គោលរបស់ពុទ្ធសាសនាមុនគេ ហើយបានទំនុកបំរុងសាសនានេះទុកដោយល្អដរាបមកដល់ឥឡូវនេះ ។

ប្រទេសអស់នេះនឹងប្រទេសឯទៀត ៗ ដែលទទួលយកឥទ្ធិពលរបស់ពុទ្ធសាសនាមកមុនឬក្រោយ តែងមានសម្ពន្ធទាក់ទងនឹងប្រទេសឥណ្ឌា ដោយខ្ជាប់ខ្ជួនរហូតមក បណ្ដាអ្នកសិក្សាពុទ្ធសាសនាចេញពីប្រទេសអស់នេះ នាំគ្នាដើរសំដៅទៅរៀនសូត្រធម្មវិន័យតាមសំណាក់ផ្សេង ៗ ក្នុងឥណ្ឌា មានស្រុកនាឡន្ទា វិកមសិលា និងឧទន្តបុរីជានិច្ចមិនសូវដាច់ខាន ។

ក្នុងសម័យនោះ មហាជនក្នុងលោកមានសេចក្ដីកប់អានឥណ្ឌា ហាក់ដូចជាឃ្លាំងនៃបញ្ញា វប្បធម៌របស់ឥណ្ឌាក្នុងសម័យនោះខ្ពង់ខ្ពស់ ទាំងអាចដុសខាត់ចិត្តគំនិតប្រទេសឯទៀត ៗ ឲ្យបានខ្ពង់ខ្ពស់បានទៀតផង ការអប់រម្យចិត្តរបស់ឥណ្ឌា គ្រានោះមានសេចក្ដីចំរើនរុងរឿងល្អណាស់ ៗ ការរចនា, ការកសាង, ការឆ្លាក់ ការគូរពេសផ្សេង ៗ ដែលសេសសល់នៅឲ្យយើងមើលឃើញច្បាស់ហើយ ៗ វត្ថុបុរាណផ្សេង ៗ ដែលជាផលនៃសិល្បកម្មអស់នេះ ទុកជានៅក្នុងសភាពទ្រុឌទ្រោមអស់ទៅជាច្រើន ក៏នៅមានមនុស្សក្នុងសម័យនេះ សរសើរស្នាដៃជាន់នោះជាអនេក

គឺថាមនុស្សក្នុងសម័យនោះ មានសេចក្ដីចំរើនរុងរឿងជាសម័យ "សុវណ្ណ-យុគ" នៅក្រោមរស្មីនៃព្រះពុទ្ធសាសនាដោយពិត ។

ក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះ ចិន, ជប៉ុននឹងទីបេត៍នៅខាងជើង; សៀម, ភូមា, មន, ខ្មែរនៅខាងត្បូង កាន់ការត្រួតត្រាសាសនារបស់ព្រះសម្ពុទ្ធទុកដោយល្អ ឯឥណ្ឌៀក៏ចាប់ភ្ញាក់ទឹកឃើញដល់មរតកដ៏មានដំឡៃរបស់ខ្លួនដែលបាត់បង់ទៅពីស្រុកខ្លួន ។ ក្នុងសម័យព្រះចៅទេវានម្បិយតិស្សនោះ ព្រះម-ហាមហិន្ទត្ថេរបានពណ៌នា ពីប្រទេសឥណ្ឌៀថា "ប្រទេសឥណ្ឌៀឆ្លុះពន្លឺដោយសំពត់ពណ៌លឿងគ្រប់តំបន់" តែមកដល់កាលសព្វថ្ងៃនេះ អាចពោលបានថា មិនមានពុទ្ធសាសនិកជនសេសសល់នៅសោះឡើយក្នុងប្រទេសឥណ្ឌៀ ។

ឯហេតុការណ៍ប្រែប្រួលនៃព្រះពុទ្ធសាសនានេះ កើតឡើងពីកាលណា? ហេតុប្រែប្រួលដ៏អស្ចារ្យនេះកើតឡើងក្រោយគ្រិស្ដសករាជ ១២០០ តាំងអស់ តែកាលបើពិនិត្យស្រាវជ្រាវរកហេតុផលដោយសព្វគ្រប់ទៅ ការរលត់សាបសូន្យទៅនៃសាសនានេះ ដោយហេតុកើតចលាចលឡើង ព្រោះមានពួកមុស្លិមរុករានទន្ទ្រានចូលមកញាំញីបន្តិចម្ដងៗ ជាលំដាប់ៗមក ។

ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់រំលត់ខន្ធចូលកាន់បរិនិព្វានទៅ, មុនគ្រិស្ដសករាជ ៤៨៣ ឆ្នាំ ក្នុងវេលានោះ ធម្មវិន័យរបស់ព្រះអង្គមិនទាន់បានកត់ត្រាចុះ

ជាល័ក្ខហាននៅឡើយ អាចនឹងលេតបាត់ទៅពីគន្លងលោកនេះ ដោយឆាប់ហើសមិនខាន ព្រះសាវករបស់ព្រះសាស្តាបានពិចារណាឃើញហេតុការណ៍ខាងមុខបានឆ្ងាយ ទើបមានព្រះថេរៈ ១ ក្រុមជាអ្នកទ្រទ្រង់ធម្មវិន័យ ជ្រៅជ្រះនាំគ្នាធ្វើដំណើរទៅកាន់ក្រុងរាជគ្រឹះ ជាបន្ទាប់ ក្រោយពុទ្ធបរិនិព្វានទៅបន្តិច ទើបលោកប្រកាសហៅប្រជុំសង្ឃទូទៅទាំងប្រទេស ដើម្បីប្រជុំធ្វើសង្គាយនាជំនុំជម្រះធម្មវិន័យឡើងជាដំបូង ។

ព្រះមហាកស្សបត្ថេរ ត្រូវក្រុមជំនុំប្រជុំជ្រើសរើសលោកឡើងធ្វើជាអធិបតីក្រុមជំនុំសង្ឃ ព្រះអានន្ទត្ថេរ ត្រូវជាព្រះញាតិនឹងជាសិស្សជំនិតរបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ត្រូវទទួលនាទីជាអ្នកឆ្លើយដោះប្រស្នាធម៌ផ្សេង ៗ ព្រះឧបាលិត្ថេរជាអ្នកចេះស្ទាត់ខាងវិន័យ ត្រូវទទួលនាទីជាអ្នកឆ្លើយដោះប្រស្នាខាងវិន័យ លុះជំនុំជម្រះរៀបចំធម្មវិន័យរួចស្រេចហើយ ទើបព្រះសង្ឃទាំងអស់ក្នុងទីប្រជុំ ក៏នាំគ្នាសូត្រស្វាធ្យាយឡើងព្រមគ្នា ដើម្បីសំដែងសេចក្ដីយល់ព្រមតាមសេចក្ដីជំនុំជម្រះរបស់ព្រះថេរទាំង ២ អង្គនោះ ។

តាំងអំពីគ្រានោះមក ធម្មវិន័យរបស់ព្រះពុទ្ធឈ្មោះថាបានរៀបចំឲ្យមានរបៀបរៀបរយ ភិក្ខុដែលមានចំណេះចេះស្ទាត់ឬស្ម័គ្រចិត្តសិក្សាខាងណា ក៏នាំគ្នាសិក្សាទន់កំណត់កត់ចាំទុកដោយឡែក ៗ ពីគ្នា គឺលោកខ្លះចាំសិក្សាខាងវិន័យចេះស្ទាត់ខាងវិន័យ ហៅថា “វិន័យធរ” ដែលចេះស្ទាត់ខាង

ទ្រទ្រង់ខាងព្រះសូត្រ ហៅថា "សុត្តន្តិកៈ" ឯអ្នកដែលប៉ះស្ទាត់ទីង ទ្រទ្រង់ព្រះអភិធម្ម ហៅថា "មាតិកាធរ" ។

ការប្រជុំជំនុំជម្រះធម៌វិន័យក្នុងគ្រានោះ ហៅថា "បឋមសង្គាយនា" សម្រេចជាច់ស្រេចដោយការពាក់ព័ន្ធរបៀបរៀបចំធម្មវិន័យជាពួក ៗ ជាផ្នែក ៗ គឺព្រះវិន័យ, ព្រះសូត្រ, ព្រះអភិធម្ម ។

លុះកន្លងមក ១០០ ឆ្នាំ ក្រោយពុទ្ធបរិនិព្វាន ក៏កើតមានសេចក្តីយល់បែកខ្ញែកគ្នាឡើងក្នុងពួកគណសង្ឃ អំពីធម្មវិន័យទីងរឿងឯទៀត ៗ បណ្តាព្រះសង្ឃទាំងពួងក៏ត្រូវនិមន្តមកប្រជុំគ្នាជាគ្រាទី ២ នៅស្រុកវេសាលី តែការប្រជុំគ្នាគ្រានេះមិនអាចនឹងរួបរួមយោបល់ឲ្យបានជាទីគាប់ចិត្តដល់គណៈសង្ឃដែលចូលប្រជុំទាំងអស់បាន ហើយថែមទាំងគណៈសង្ឃមានពួកធំ ១ ពួក ដែលមានយោបល់មិនយល់ព្រមតាមទីប្រជុំក៏នាំគ្នាទៅប្រជុំរៀបចំធម្មវិន័យនៅទីឯទៀត ។ គណៈសង្ឃដែលបែកចេញទៅនេះហៅថា "មហាសង្ឃិកៈ" ឯគណៈសង្ឃដែលនៅរួបរួមជាមួយនឹងព្រះថេរៈពួកចាស់ឈ្មោះដើមហៅថា "ថេរវាទី" លុះ ១០០ ឆ្នាំតមក ទើបកើតមាននិកាយដទៃ ៗ ឡើងទៀត តាមនិកាយធំទាំងពីរនោះរួមទាំងអស់ ១៦ និកាយ រួមជា ១៨ និកាយទាំងនិកាយដើមផង ។

និកាយឯទៀត ៗ ដែលបែកខ្ញែកចេញទៅអំពីនិកាយថេរវាទីទៀតនោះគឺ វជ្ជីបុត្តីយ, មហិសាសក, ធម្មគុត្តិក, សោតន្តិក, សព្វត្ថិក-

ព្រោះអស់លោក-អ្នកដែលមិនធ្លាប់មើលពង្សាវតារលោកនេះ គង់មានចំនួនមិនមែនតិចទេ ប្រពោលឲ្យចំ គឺថា តាំងពីដើមរហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ មិនទាន់មានអ្នកប្រាជ្ញរៀបរៀងពង្សាវតារលោកជាភាសាខ្មែរនៅឡើយ ទើបយើងយល់ថា ការរៀបរៀងប្រវត្តិសាស្ត្រនេះនឹងសម្រេចប្រយោជន៍ដល់បណ្ដាអ្នកចេះមើលអក្សរខ្មែរខ្លះទៅ នេះប្រការ ១ ប្រការមួយទៀតនោះ យើងមានសង្ឃឹមទុកជាមុនថា កាលណាខេមរជាតិយើងបានមើលពង្សាវតាររបស់នានាជាតិព្រមទាំងជាតិរបស់ខ្លួន តាំងពីសម័យបុរាណដកបមកដល់សម័យបច្ចុប្បន្ននេះ នឹងនាំឲ្យកើតមេគំនិតក្នុងការដឹកនាំប្រទេសជាតិឲ្យបានសេចក្ដីចំរើនទៅថ្ងៃក្រោយ ព្រោះយើងនឹងបានដឹងហេតុដែលនាំឲ្យចំរើន នឹងហេតុដែលនាំឲ្យវិនាសខូចខាតអន្តរាយ ដោយមានទំនងផ្សេង ៗ គ្នាជាអនេកប្រការ ៗ

ហេតុនេះយើងនឹងរៀបរៀងពង្សាវតាររបស់ប្រទេសចាស់ ៗ ដែលមានសេចក្ដីចំរើនមកមុនប្រទេសឯទៀត ៗ ក្នុងសម័យដែលមានប្រវត្តិសាស្ត្រខ្លះហើយ នៅក្នុងរវាង ៦-៧ ពាន់ឆ្នាំកន្លងមកហើយនេះ ដើម្បីសំដែងឲ្យឃើញសេចក្ដីចំរើននឹងមិនចំរើន នឹងហេតុទាស់ដែលនាំឲ្យថោកទាបដល់ប្រទេសជាតិ ៗ ដំបូង យើងនឹងចាប់និយាយពីប្រទេសអេស៊ីប្ត ដែលជាប្រទេសមានសេចក្ដីចំរើនមកមុនប្រទេសឯទៀត ៗ តាំងពីមុនគ្រិស្តសករាជប្រមាណ ៥.០០០ ឆ្នាំ ដូចមានឧទាហរណ៍តទៅនេះ:

ទិន, កាស្សបិយៈ, សព្វាត្ថិក, សាម្មតិយ, សន្នាគារិក, កទ្រយានិយៈ និងធម្មោត្តរិយៈ, ឯនិកាយមហាសង្ឃិកៈ ក៏បែកខ្ញែកចេញទៅជាច្រើននិកាយដែរ គឺឯកវ្យោហារិក, គោកុលិក, ពហុស្រុត្តិយ, ចៃតិកៈ និងប្រជ្ញាប្រតិវាទិន ។

ប្រមាណ ២០០ ឆ្នាំក្រោយពុទ្ធបរិនិព្វាន ទើបព្រះបាទអសោកមហារាជក្សត្រក្នុងរាជវង្ស "មៅរ្យៈ" បានបែរព្រះទ័យមកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា ព្រះមោគ្គល្លីបុត្តតិស្សត្ថេរ លោកពិចារណាយល់ថា ត្រូវតែហៅប្រជុំគណៈសង្ឃទូទៅក្នុងអាណាចក្រ ដើម្បីសម្រេចអំពីប្រស្នាផ្សេងៗ ដែលមានការយល់មិនស្របគ្នានោះ ការនេះព្រះបាទធម្មាសោក ទ្រង់ឧបត្ថម្ភពេញកំឡាំង ។ ការរៀបចំធម្មវិន័យគ្រានេះរាប់ជាសង្គាយនាទី ៣ ធ្វើក្នុងបរិវេណវត្ត "អសោការាម" ក្នុងក្រុងបាដលីបុត្រ (ឥឡូវនេះហៅថាប៉ាត្នា Patna) ដែលជាទីក្រុងធំក្នុងគ្រានោះ ។

ក្នុងការប្រជុំគ្រាទី៣នេះ មានភិក្ខុសង្ឃចូលប្រជុំច្រើនជាង ១.០០០ រូប មានប្រមាណ ១១ និកាយ ដែលត្រូវបដិសេធមិនឲ្យចូលប្រជុំក្នុងទីប្រជុំធំនោះ ទើបលោកអស់នោះនាំគ្នា ទៅប្រជុំធ្វើនៅទីដទៃហៅថាស្រុកនាឡន្ទា (Nalanda) លុះតមកគ្រាក្រោយកន្លែងនោះក្លាយទៅជាប្រជុំធំនៃពួកនិកាយ "សព៌ាស្តិវាទ" ឬមហាយាន ។

ព្រះមហាមោគ្គល្លីបុត្តតិស្សត្ថេរជាអធិបតីក្រុមជំនុំក្នុងគ្រានោះ គួរ

គាត់ជាអ្នកមានប្រាជ្ញាញាណជ្រៅជ្រះ ជាឯកអគ្គបុគ្គលមួយ បេះគាត់ផែនការផ្សេងខាងពុទ្ធសាសនាឲ្យបានផលចំរើនទៀតគាត់ហ្មត់ចត់ល្អណាស់ដោយលោកមានយោបល់យល់ការវែងឆ្ងាយនឹងសេចក្ដីព្យាយាមយ៉ាងម៉ឺង-ម៉ាត់របស់លោក ទើបលោករៀបចំរើសរកព្រះថេរៈដែលមានចំណេះវិជ្ជាជ្រៅជ្រះ គាត់ជាគណធម្មទូតចេញទៅផ្សាយពុទ្ធសាសនានៅនានាប្រទេស ធ្វើឲ្យព្រះពុទ្ធសាសនាប្រតិស្ឋាននៅទីនោះៗ យ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួន អាចគង់ទ្រាំនឹងសេចក្ដីប្រែប្រួលរបស់លោកជាវេលា ២.២០០ ឆ្នាំ ៗ មួយវិញទៀត ដោយអំណាចសេចក្ដីខ្នានរបស់ព្រះថេរអង្គនេះហើយ ទើបធ្វើឲ្យព្រះមហាមហិន្ទត្ថេរជាព្រះរាជឱរសរបស់ព្រះបាទធម្មាសោក នាំយកព្រះពុទ្ធសាសនាទៅប្រតិស្ឋាននៅកោះលង្កា ធ្វើឲ្យជម្ពូទីបនឹងកោះលង្កាមានស្ពានមេត្រីជាមួយគ្នារហូតមកដោយអំណាចពុទ្ធសាសនានេះឯង, ឯធម៌វិន័យដែលគណធម្មទូតនាំទៅប្រតិស្ឋានទុកនៅកោះលង្កានោះ បានរួបរួមរក្សាទុកដោយការចាំមាត់រៀងៗតៗគ្នាមកជាយូរអង្វែងដរាបមកដល់សម័យ "ព្រះបាទវដ្ដគាមិនីអភ័យ" ឬដែលហៅថា "វលគមពាហុ" ទើបប្រជុំចារិកជាអក្សរនៅក្នុង "អលុវិហារ" ខេត្ត "មាតលេ" កិច្ចការដ៏ប្រសើរនេះ នាំឲ្យព្រះធម្មវិន័យគង់ទ្រង់រហូតមកមិនសាបសូន្យទៅអស់កាលជាយូរអង្វែង ៗ

(មានត)

១ នេះត្រង់លោកមីលរេប៉ៈមកចាប់កំណើត

ប្រវត្តិរបស់មីលរេប៉ះ

តាមសេចក្ដីប្រែ

ពីភាសាទីបេតាំង មកជាភាសាបារាំងសែស របស់

លោកស៉កបាកូត៍ (Jacque Bacot)

ប្រទេសទីបេត៍ ជាទីទួលខ្ពស់មានកំពស់ខ្ពស់ជាងទឹកសមុទ្រដល់ទៅ ៤.០០០ ម៉ែត្រ ។ នៅទីនោះមានអាកាសត្រជាក់ណាស់ហើយស្ងួតហែងផង ។ ប្រទេសនេះនៅជាខាងជើងឆៀងខាងកើតនៃប្រទេសឥណ្ឌា នឹងជាខាងត្បូងឆៀងខាងលិចនៃប្រទេសចិន ។ ប្រជាជនប្រទេសនេះ កាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាបែបមហាយាន ។

ឯរឿងរ៉ាវរបស់លោកមីលរេប៉ះនោះ មានសេចក្ដីដំណាលថា លោកមីលរេប៉ះជាព្រះអរហន្តមួយអង្គ ក្នុងប្រទេសទីបេត៍ លោកនេះកើតឡើងក្នុងសម័យនៃពុទ្ធសករាជ ១.៥៦៣ (មើលរូបទំព័រ ២៩) ។ មានសិស្សម្នាក់របស់លោកបានដំណាលប្រវត្តិរបស់គ្រូខ្លួនទុកតមក ដែលជារឿងល្បីល្បាញមួយនៅប្រទេសទីបេត៍សព្វថ្ងៃនេះ ។ លោកបាកូត៍ជាអ្នកប្រាជ្ញជាតិបារាំងសែសម្នាក់ ដែលលោកបានទៅនៅប្រទេសទីបេត៍ជាយូរអង្វែង ហើយបានចាត់ចែងប្រែប្រវត្តិលោកមីលរេប៉ះមកជាភាសា

ប៉ាក់ពិសេស មានទាំងគំនូរប្រកបរឿងក៏រនេះដែលជាស្នាដៃរបស់ពួកទីបេតាំង ក្នុងសៀវភៅរបស់លោកផង ។

ការដែលយើងនាំយករូបអស់នោះមកបោះពុម្ពផ្សាយក្នុងទស្សនាវដ្ដីនេះរៀង ៗ ទៅ គង់មានប្រយោជន៍ដល់អ្នកមើលទស្សនាវដ្ដីរបស់យើងខ្លះមិនខាន ឯរូបនិងប្រវត្តិរបស់លោកមីលរេប៉ៈនឹងមានចុះផ្សាយក្នុងលេខជាលំដាប់តទៅ ។

(មានត)

៤ នេះកាលស្ដេចយាងត្រឡប់ទៅព្រះនគរ

(មើលសេចក្ដីពន្យល់ទំព័រ ៦)

ពង្សាវតារប្រទេសអេស៊ីប្ដ៍

ខេមររង្សី

ប្រែចេញពីប្រវត្តិសាស្ត្រសាកល

របស់ហ្លួងវិចិត្រវាទការ រដ្ឋមន្ត្រីនៃប្រទេសថៃ

(តមក)

រាប់តាំងអំពីបឋមក្សត្រមេរណាស ដរាបមកដល់សម័យជនជាតិ
ប៉ែរ្សក៏យកស្រុកអេស៊ីប្ត៍ទៅបាន ជាវេលាជិត ៤៥ សតវត្សរ៍ រាប់វង្ស
ក្សត្រដែលគ្រងរាជ្យរួម ២៦ វង្ស ១០ វង្សដំបូងតាំងទីក្រុងនៅម៉មហ្វិស
១០ វង្សតមកទៀតតាំងក្រុងនៅថែប្ស ។ បន្ទាប់ពីនោះពួកលោកសង្ឃ
មានអំណាចត្រួតត្រាប្រទេសអេស៊ីប្ត៍ ទើបផ្លាស់ក្រុងទៅតាំងឯស្រុកអេជូ-
ពីដែលឆ្ងាយសមុទ្រទៅទិសខាងត្បូង ក្នុងគ្រានោះ ស្រុកទេសកើតចលា-
ចលបែកខ្ញែកចេញទៅជាច្រើន ទើបបណ្ដាព្រះអង្គម្ចាស់ក្នុងវង្សក្សត្រទី
២៦ រួបរួមបណ្ដាខេត្តក្រៅដែលបែកខ្ញែកគ្នាបានឡើងវិញទៀត ហើយ
មកតាំងក្រុងនៅស្រុកសាអ៊ិត ។ តាមធម្មតា ជនជាតិអេស៊ីប្ត៍មិនសូវដែល
ចេញទៅនៅក្រៅប្រទេសរបស់ខ្លួនទេ តែមានខ្លះដែរម្ដងមួយកាលដូច
ក្នុងផែនដីស្ដេចសេទិទី ១ និងស្ដេចរ៉ាមសេសទី ២ តែច្រើនមិនបានសេចក្ដី
សុខមានសត្រូវខាងក្រៅមកបៀតបៀនរឿយៗដំបូងមានពួកហិកសូសមក
ពីសមុទ្រ ដែលនៅឆ្ងាយពីព្រែកស៊ុយអេស ចូលមកបៀតបៀនក្នុងសម័យ
តាំងក្រុងនៅម៉មហ្វិស តមកពួកអស្ស៊ីរីចូលលុកលុយក្នុងរវាង ២៨ ឆ្នាំមុន
ពុទ្ធសករាជ ហើយនៅទីបំផុតពួកប៉ែរ្ស បានចូលមកបំផ្លាញវង្សក្សត្រទី
២៦ កាលពុទ្ធសករាជ ១៨ ឆ្នាំ ។

សេចក្ដីជឿប្រកាន់របស់ជាតិអេស៊ីប្ដ៍នោះ ចែកចេញជា ៣ ប្រការ គឺ ១ រាប់អានព្រះភូមិ, ២ រាប់អានព្រះអង្គធំ, ៣ រាប់អានអ្នកដែលចែកស្ថាន ។

១ ក្នុងស្រុកតូច ៗ និមួយ ៗ តាមទន្លេនិលផ្ទៃផែនដី, មេឃ នឹងព្រះអាទិត្យ តាំងឡើងជាព្រះ ៗ និមួយ ៗ នោះ គេទុកដូចជាមនុស្សម្នាក់ៗ មានសេចក្ដីត្រូវការដូចមនុស្សធម្មតា គឺត្រូវការផឹក បរិភោគអាហារ ស្លៀកពាក់ ខុសគ្នាត្រឹមតែថាព្រះអស់នេះមានជីវិតរស់នៅជានិច្ច ហើយមានអំណាចដ៏ធំអស្ចារ្យតែងទ្រង់ទៅស្ថិតក្នុងកងកាយរបស់សត្វនានា លុះតមកពួកអេស៊ីប្ដ៍ គេធ្វើរូបព្រះរបស់គេជារូបផ្សេង ៗ គឺធ្វើកងកាយជារូបមនុស្ស តែព្រះសិរៈជារូបសត្វ ព្រោះអស់នេះមានឧបុត្រកិរិយា មានទំនងដូចមនុស្សសាមញ្ញធម្មតា ។

២ បណ្ដាព្រះនៅស្រុកតូច ៗ គោរពចំណុះព្រះនៅទីក្រុង ហេតុនេះទើបជាហេតុឲ្យមានការរាប់អានព្រះអង្គធំឡើង ព្រះអង្គធំអស់នេះ គេនិយមសន្មតពីដួងអាទិត្យ មានលក្ខណៈផ្សេង ៗ គ្នាតាមសភាពរបស់ដួងអាទិត្យ មានរូបនឹងគេហៅឈ្មោះផ្សេង ៗ គ្នា ដូចជា:

ព្រះហូរុស ជារូបសន្មតរបស់ដួងអាទិត្យ ជួនកាលគេធ្វើជារូបកូនក្មេង ជួនកាលជារូបមេទ័ពកំឡោះ ព្រះអង្គនេះមានជ័យជំនះព្រះសេតដែលជាស្ដេចនៃសេចក្ដីងងឹត ។

ព្រះអូស៊ីរីស ជារូបសន្មតរបស់ដួងអាទិត្យលិច ត្រូវព្រះសេត ផ្ដាច់ជីវិតបង់ទៅ តែព្រះអ៊ីស៊ីស (ដួងចន្ទ) ភរិយារបស់លោកបណ្ដាល ឲ្យមានជីវិតរស់ឡើង ហើយបុត្ររបស់លោកគឺព្រះអូរីស បានធ្វើការ សងសឹកវិញបាន តែមកទើបស្លាប់ដោយអំណាចព្រះមឫត្យូ ។

ព្រះរ៉ា ជាបិតានៃស្ដេចផែនដីទាំងឡាយជារូបសន្មតរបស់ដួង អាទិត្យទ្រង់បាំងក្ដស់ ។

ព្រះអាមម៉ង ជាព្រះនៃស្រុកថែប ជារូបដំណាងអគ្គ ដួងអាទិត្យ ត្រង់ប្រទេសអេស៊ីប្ដ ។

ព្រះមេហាត់ ជារូបដំណាងដួងអាទិត្យក្នុងពេលមានលំអ ជាព្រះ នៃសិល្បសាស្ត្រ ។

៣ - នៅមានព្រះដែលគេនិយមគប់អាន ១ ប្រភេទទៀត ហៅថា ព្រះមឫត្យូ គឺអូស៊ីរីស, ដោតទឹងអានុពិស ស្រុករបស់អ្នកដែលចែកស្ថានទៅ ក៏មានរាជអាណាចក្រដូចជាក្នុងស្ថានសួគ៌ទឹងផ្ទៃផែនដី ព្រះអូស៊ីរីសទ្រង់ គ្រប់គ្រងស្រុកអស់នេះ ។

រូបសន្មតផ្សេងៗ តាមផ្លូវសាសនារបស់អេស៊ីប្ដនេះ ដំបូងយល់ បានដោយក្រម តែថាបើយើងដើរទៅតាមមាត់ទន្លេនិល យើងអាចយល់ ដើងការបានសព្វគ្រប់ សមទឹងពាក្យដែលពោលថាទន្លេនិលជាទីកើតនៃ សាសនា ចរិយា ធម្មក្រិត្យា សីលធម៌ ទំនងទំនៀមរបស់ជាតិអេស៊ីប្ដៗ

សម័យបុរាណ

ប្រទេសអេស៊ីប្ដ៍

និយាយពីប្រទេសអេស៊ីប្ដ៍សម័យបុរាណ, ទន្លេនីលនៅប្រទេសអេ-ស៊ីប្ដ៍, ប្រជាជនជាតិអេស៊ីប្ដ៍, របៀបសាសនាអេស៊ីប្ដ៍, ប្រាសាទបុរាណ, បែបរចនា, របៀបអក្សរនិងចម្លាំងជាដើម ។

ប្រទេសក្រិក

វគ្គទី ១ — និយាយពីភូមិប្រទេស កំណើតជាតិក្រិក . សាសនារបស់ក្រិក - ព្រះរបស់ក្រិក ។ វគ្គទី ២ — និយាយពីស្រុកស្ប៉ាតនិងអាថែន្ស៍ - វិធីគ្រប់គ្រង - វិធីអប់រំ - សភាដំណាងរាស្ត្ររបស់ក្រិក ។ វគ្គទី ៣ — និយាយពីសង្គ្រាមក្រិកនិងប៉ែរ្ស៍ - សហករណ៍របស់ក្រិក ចរិតប្រវេណី - របៀបស្ត្រី - ពន្ធភាសី - របៀបរចនា ។ វគ្គទី ៤ — និយាយពីសង្គ្រាមអាថែន្ស៍និងស្ប៉ាត - អ្នកប្រាជ្ញក្រិក - អំណាចប្រាក់របស់ប៉ែរ្ស៍ ។ វគ្គទី ៥ — និយាយពីដែនមាសេដូនី - ព្រះបាទហ្វីលិប - ព្រះបាទអាលេ-ក្សង់ដ្រឺមហារាជជាដើម ។

រ៉ូម

វគ្គទី ១ — និយាយពីការសាងក្រុងរ៉ូម និងភូមិប្រទេស ។ វគ្គទី ២ — និយាយពីរបៀបសាសនាទំនៀមទម្លាប់ប្រវេណី - របៀបត្រួតត្រា

ក៏មានរូបសន្ធតតាមផ្លូវសាសនា ដូចជាតិបុរាណឯទៀតៗដែរ ដូចជាផ្កាឈូកជាគ្រឿងសំគាល់សេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះរុក្ខជាតិបែបនេះ ដុះនៅក្នុងទន្លេនិល ហើយមានទឹកហូរលាងសំអាតជានិច្ច ។

ឯរូបសន្ធតជាដំណាងដួងអាទិត្យនោះ គេធ្វើជារូបមនុស្សក្បាលគោ មានវង់មូលនៅត្រង់ចន្លោះស្នែងគោទាំងសងខាង ព្រោះថាបើសំឡឹងមើលពីទន្លេនិលនឹងឃើញព្រះអាទិត្យរះឡើងពីចន្លោះជួរភ្នំអារ៉ាប់ មានកំពូលខ្ពស់ត្រដែតទាំងសងខាងមានទំនងដូចស្នែងគោ ។

គេជឿប្រកាន់ថា ជនជាតិអេស៊ីប្ត៍ វេលាស្លាប់មិនមែនស្លាប់ទៅភ្លាមទេ មានរូបកាយផ្សេងទៀត ដែលយើងមិនអាចមើលឃើញបាន ចេញទៅពីរូបកាយដើមរបស់ខ្មោច រាងកាយនេះគេហៅថាកាយភ្លោះឬវិញ្ញាណនៅមានជីវិតតទៅទៀត ទម្រាំតែកាយដើមនោះរលួយរលាយអស់ទៅ ព្រោះហេតុនេះ ទើបជនជាតិអេស៊ីប្ត៍ ចេះធ្វើវិធីអប់រក្សាសពមិនឲ្យពុកផុយស្អុយរលួយ ឯវិញ្ញាណដែលមិនមានរូបកាយក៏គេរក្សាទុកដែរ គេធ្វើបន្ទប់ធំៗ សម្រាប់ជាលំនៅរបស់វិញ្ញាណ និងជាទីទុកខ្មោចផង ក្នុងបន្ទប់នេះគេបានតាំងដំកល់គ្រឿងប្រដាប់ផ្ទះនិងអាហារ ហើយបានសាងរូបរបស់ខ្មោចទុកនៅក្បែរខាងផង ទីដំកល់សពនេះគេធ្វើជាអនុស្សាវរីយ៍យ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួន ហើយប្រុងប្រយ័ត្នមិនឲ្យពួកចោរឬមានការមើលងាយដល់សពឬទីកន្លែងទុកសពផង ។

ទីកន្លែងកប់ខ្មោចគេធ្វើឆ្ងាយពីទន្លេបឹង មិនឲ្យមានទឹកជោរជន់លិចទៅដល់ ជាទីហែងស្ងួតមិនសើមទើបទុកសពបានយូរអង្វែង ដោយហេតុជនជាតិអេស៊ីប្ដជឿថា អ្នកដែលស្លាប់ទៅ នៅតែទៅមកកាន់គ្នានឹងបណ្ដាញាតិដែលមានជីវិតរស់នៅសព្វថ្ងៃនេះ ទើបជនជាតិអេស៊ីប្ដយកចិត្តទុកដាក់ទំនុកបំរុងធ្វើឲ្យបុព្វបុរសដែលចែកស្ថានទៅនោះ ឲ្យបានសុខសប្បាយដោយវិធីផ្សេង ៗ ៗ

នៅក្នុងស្រុកនីមួយ ៗ មានអ្នកចិញ្ចឹមជីវិតដោយវិធីអប់សពដោយគ្រឿងក្រអូប សម្រាប់ទុកឲ្យបានយូរ កាលញាតិរបស់ខ្មោចទៅនិយាយជួលឲ្យធ្វើហើយប្រគល់សពឲ្យទៅ គេក៏ចាប់យកឈើលាបថ្នាំចេញមកឲ្យមើលហើយគេសួរថា ត្រូវការបែបណា? រូបឈើនេះមាន៣យ៉ាង ដំឡៃផ្សេង ៗ គ្នា ដែលមានដំឡៃជាងគេនោះ គេធ្វើជារូបដំណាងព្រះអូស៊ីរីស កាលញាតិរបស់ខ្មោចនិយាយថ្លៃស្រេចហើយក៏ត្រឡប់មកផ្ទះវិញ ៗ ឯពួកអ្នកអប់សពក៏ធ្វើការនៅផ្ទះរបស់ខ្លួន ៗ សម្រាប់វិធីអប់សពយ៉ាងលេខ១នោះ ដំបូងគេខ្វេះយកខួរក្បាលចេញដោយសកដែកទំពក់ទៅតាមរន្ធច្រមុះ ហើយលាងបាញ់ទឹកបញ្ចូលទៅក្នុងក្បាល ហើយវះពោះផ្ចឹងចំនីរទាញយកពោះវៀនចេញមកលាងដោយស្រាត្នោត ច្របល់ដោយគ្រឿងក្រអូបដែលកិនខ្ទេចជាផង់ ទើបគេញាត់ចូលទៅវិញជាមួយនឹងគ្រឿងថ្នាំដែល

ធ្វើពិធីឈើក្រអូបទឹកគ្រឿងក្រអូបឯទៀត ៗ ហើយដេរភ្ជិតទៅវិញ ទើបគេយកសពមកដាក់ត្រាំក្នុងថ្នាំអំបិលម្យ៉ាងចំនួន ៦០ ថ្ងៃ ។

កាលគ្រប់កំណត់ ៦០ ថ្ងៃហើយ រាងកាយនោះក៏ស្ងួតក្រៀមទៅ នៅសល់តែស្បែកដណ្តប់ឆ្អឹង ទើបគេយកសំពត់តូច ៗ ដែលកាត់ជា ហើយរុំដោយសំពត់ដទៃទៀតជា ៣ ជាន់ ទើបយកសំពត់ជាតិរុំ ១ ជាន់ទៀត កាលរៀបចំស្រេចហើយ គេយកសពនោះដាក់ក្នុងមឈូស ដែលធ្វើជាឈើពីរជាន់ ហើយមានលក្ខណៈប្រហែលនឹងរូបមនុស្ស នៅចំណែកខាងក្បាលនោះ គេឆ្លាក់ជារូបមុខរបស់ខ្មោចនោះឯង ។

ការធ្វើពិធីនេះជាហេតុរក្សាសពទុកបានយូរអង្វែងជាវេលាច្រើនពាន់ឆ្នាំ ក្នុងវេលានេះគង់មានសល់នៅជាចំនួនច្រើន ៗ ជនជាតិអេស៊ីប្ត៍ប្រកាន់តទៅទៀតថា កាលដល់ពេលស្លាប់ទៅត្រូវទៅស្នើដល់ព្រះអូស៊ីរីស ដែលទ្រង់ជម្រះទោស ហេតុនេះបានជាគេដាក់សៀវភៅមួយក្បែរខ្លួនខ្មោចក្នុងសៀវភៅនោះមានសរសេរសេចក្ដីដែលខ្មោចត្រូវតែទន្ទេញឲ្យចាំមាត់ថា "ខ្ញុំបាទមិនមានៈភាលពាក្យកុហកដល់សាន ខ្ញុំបាទមិនមែនជាមនុស្សខ្ជិលច្រអូស, ខ្ញុំបាទមិនមែនមានចេតនាអាក្រក់, ខ្ញុំបាទមិនដែលមើលងាយប្រមាថទេវរូប, ខ្ញុំបាទមិនដែលឆបោកយកដីរបស់អ្នកដទៃ, ខ្ញុំបាទមិនបានធ្វើឲ្យអ្នកដទៃមានសេចក្ដីទោមនស្ស ខ្ញុំបាទមិនដែលសម្លាប់

អ្នកណា, ខ្ញុំបាទមិនដែលបិទផ្លូវទឹកនៃព្រែក-ស្ទឹង, ខ្ញុំបាទមិនដែលទាញដោះម្តាយចេញពីមាត់កូនខ្ចី; ខ្ញុំបាទបរិសុទ្ធ, ខ្ញុំបាទបរិសុទ្ធ, ខ្ញុំបាទបរិ-សុទ្ធ" ។ កាលបើយើងពិចារណាពាក្យអស់នេះដោយសព្វគ្រប់ទៅ នឹងឃើញថា ជនជាតិអេស៊ីប្តជាមនុស្សឧស្សាហ៍ខ្នះខ្នែងទាំងប្រកបដោយចរិយាមារយាទល្អផង ។

ជនជាតិនេះថ្នឹកខាងការធ្វើការកសិកម្ម, ការគ្រប់គ្រង នឹងការកសាង តែមិនមាននិស្ស័យជាអ្នកចម្បាំងឬរុករានទន្ទ្រានយកដែនដីជាតិដទៃព្រោះដីក្នុងប្រទេសខ្លួនមានដីជាតិល្អផង ទាំងមិនមានជនជាតិដទៃមករករឿងឈ្លោះផង ។ ពួកអេស៊ីប្ត មានការប្រាស្រ័យកាន់គ្នាទៅវិញទៅមកជានិច្ចរួបរួមគ្នាជារបៀបរៀបរយល្អ ដើម្បីរួមកំឡាំងគ្នាកសាងទំនប់ ជីកព្រែកនឹងជួយគ្នាធ្វើការដាំដំណាំនានា ។ ហេតុដែលជីវិតមនុស្សប្រែប្រួលនឹងសាបសូន្យទៅមិនជាការចំឡែកទេសម្រាប់ពួកអេស៊ីប្ត ព្រោះពួកគេនៅចំពោះមុខ ទន្លេនិល នឹងព្រះអាទិត្យដែលមិនចេះប្រែប្រួល ហេតុនេះហើយបានជាធ្វើឲ្យកើតជំនឿថា មនុស្សយើងស្លាប់ទៅគោងតែកើតទៀតជាដរាប ។

ជនជាតិអេស៊ីប្តបានបែងចែកវណ្ណៈចេញជា ៦ ពួក គឺពួកអ្នកបួស ១ អ្នកចម្បាំង ១ ស្មៀន ១ អ្នកជំនួញ ១ កម្មករ ១ អ្នកស្រែ ១ ។

ពួកអ្នកបួសជាអ្នកមានអំណាចខាងសាសនា មានចួនកាលមានអំណាចត្រួតត្រាការផែនដីផងក៏សឹងមាន តែតាមធម្មតា ពួកលោកសង្ឃជាអ្នករក្សាទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ព្រះ ជាអ្នកថែរក្សាអាថ៌ស្ងាត់កំបាំងដែលស័ក្តិសិទ្ធិនៅខាងលើ ត្រូវប្រកាន់តាមវិន័យយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ ពាក់អាវអេម្បោះ កោរសក់ ហើយមានអត់បាយ ស្រដៀងនឹងអ្នកបួសក្នុងពុទ្ធសាសនាដែរ ។

(មានតទៅទៀត)

ដំណឹងផ្សេង ៗ

អំពីសត្វរុយនឹងសត្វមូស

របស់លោកសេគុយ

មានសៀវភៅមួយដែលទើបបោះពុម្ពថ្មីនៅស្រុកបារាំងសែស យើងយល់ថាជាសៀវភៅមានប្រយោជន៍ដល់អ្នកមើលច្រើន ដោយសៀវភៅនោះមានសេចក្តីពន្យល់ថា បណ្តាសត្វតូច ៗ ល្អិត ៗ ជាសត្វមានកំឡាំងលើសមនុស្សយើងទៅទៀត តាមដោយសេចក្តីការកចួបប្រទះតាមវិជ្ជាវិទ្យាសាស្ត្រនៅសព្វថ្ងៃនេះ ។ សត្វតូច ៗ អស់នេះហើយដែលបណ្តាលឲ្យកើតទុក្ខវេទនាដល់មនុស្សជាតិជាយ៉ាងច្រើន ។

ចំពួកសត្វរុយនឹងសត្វមូស ដែលយើងប៉ះពាល់ប្រទះដោយដៃ វាក៏ស្លាប់មួយរំពេច ប៉ុន្តែសត្វអស់នេះហើយជាហេតុធ្វើឲ្យមានចំនួនសត្វក្នុងសកលពិភពស្លាប់ទៅដល់ពាក់កណ្តាលរាល់ ១ ឆ្នាំ ដោយវាមកទំបុកខាំអវយវៈយើងក៏មាន ដោយវាទៅទំនៅលើចំណីអាហារដែលយើងបរិភោគធ្វើឲ្យអាហាររបស់យើងមិនស្អាត ស្មោកគ្រោកកើតទោសដល់អ្នកបរិភោគក៏មាន ។ យើងដឹងច្បាស់ថា ជម្ងឺគ្រុនចាញ់ដោយមកអំពីសត្វមូសដែលមានជម្ងឺគ្រុនចាញ់ដែរ ។

អ្នកតែងសៀវភៅនេះពោលថា មានអ្នកប្រាជ្ញអាមេរិកាំងម្នាក់និយាយថា

សត្វពីរបំពួកនេះជាសត្វសាហាវបំផុតនៅលើផែនដី ។ សត្វល្អិត ៗ អស់នេះហើយដែលមានចំនួនច្រើនបំផុតលើផែនដី មានសត្វបំពួកខ្លះនៅខាងចំណែកភូមិភាគក្តៅនៃពិភពលោក ទុកដូចជានាយទៅហ្វាយនៅត្រង់ភូមិភាគនោះ ហើយជាសត្វធ្វើឲ្យមានផែនដីមានដីជាតិឡើងទៀត ។ បំ-ពួកសត្វអស់នេះតែងតែបំផ្លាញបង្ហិនរបស់យើង ហើយកំចូលចិត្តតែមកទំទីងក្បាល ធ្វើឲ្យយើងរំខានពន់ពេក ។ នៅប្រទេសទុរុប ពួកមនុស្សគេខំបាយកំចាត់សត្វល្អិត ៗ អស់នេះ ដែលកំតែងប្រទូសរ៉ាយដល់ស្រែ-ចំការច្បារដំណាំរបស់គេ ។

ការតស៊ូគ្នារវាងពួកមនុស្សនិងពួកបាណកជាតិ (សត្វកំទេចកំទី) ដ៏សាហាវអស់នេះ តាំងអំពីដើមដំបូងរហូតមកនោះ មានចំនួនបាណកជាតិច្រើនជាង ១២.០០០ បំពួក ហើយមានសត្វរុយចំនួន ៤.០០០ ពួក ប៉ុន្តែមិនមែនជាសត្វបំពួកឃោរឃៅទេ ។ អ្នកតែងសៀវភៅបាននិយាយអំពីសេចក្តីអន្តរាយដែលកើតអំពីសត្វមូស ហើយពួកអ្នកប្រាជ្ញដែលបានសិក្សាស្រាវជ្រាវរកហេតុអំពីសត្វអស់នេះ នាំឲ្យកើតអន្តរាយដែលឃើញស្តែងទីងក្អែក ៗ គេពិនិត្យឃើញសេចក្តីអន្តរាយទាំងឡាយ ដែលកើតអំពីគ្រឿងស្មោកគ្រោកដែលជាប់នឹងជើងរុយ ឬសត្វរុយទៅពងដាក់លើអាហារចំណីរបស់យើង ដែលមិនទាន់គ្របជិតជិតល្អ ៗ មួយវិញទៀត

សត្វយ៉ាងទៅទំលើខ្លួនសត្វដែលយើងបរិភោគសាច់វាក្តី ឬទំនៅខ្លួនរបស់យើងក្តី គេយល់ថា សេចក្តីអន្តរាយដែលកើតអំពីបាណកជាតិអស់នេះមានច្រើនលើសលុបវិទ្យាសាស្ត្ររបស់មនុស្សទៅទៀត ។

អ្នកតែងសៀវភៅនេះ ពន្យល់អំពីរបស់ដែលសំខាន់មួយដែលយើងមិនសូវនឹកនាសោះ គឺរបស់ដែលយើងហៅថា សេចក្តីចំរើនជាមដែងឲ្យកំឡាំងដល់ពួកសត្វបាណកជាតិ ដែលវានាំគ្រឿងស្មោកគ្រោកមកដាក់លើអាហារចំណីជាយ៉ាងច្រើន ទាំងបណ្តាសត្វយ៉ាងដែលហើរតាមមនុស្សហូតទៅដល់លំនៅរបស់ខ្លួន ហើយគេមិនអាចបណ្តេញវាបានផង ។ ពេលនោះហើយ មនុស្សយើងបានធ្វើការការពារសត្វសាហាវធំៗ ទាំងកំពូកតូចៗ ល្អិតៗ គ្រប់ចំពូក ។

ការច្បាំងតទល់នឹងពួកសត្វបាណកជាតទុកជាចម្បាំងមួយដែលព្រះពុទ្ធសាសនាមិនអាចពោលពាក្យតិះដៀលទេ ដោយហេតុសត្វអស់នោះធ្វើឲ្យកើតទុក្ខវេទនាយ៉ាងច្រើនដល់មនុស្សជាតិលើផែនដីនេះ បើចង់ចៀសវាងអំពីជម្ងឺអស់នេះ ត្រូវតែការពារពួកសត្វជាសត្រូវនឹងមនុស្សអស់នេះកុំឲ្យវាមកយាយីបាន ។ ពួកអ្នកប្រាជ្ញបានស្រាវជ្រាវរករកហេតុដែលនាំឲ្យកើតទុក្ខសោកមុខគួរស្ញប់ស្ញែង ហើយពន្យល់ប្រាប់ឲ្យប្រតិបត្តិតាមវិធានរបស់លោក ។

អំពីរបាក្សត្រខ្មែរបុរាណ

កាលពីរបីឆ្នាំមកនេះ គេបានបោះពុម្ពសៀវភៅមួយតូចជាភាសាបារាំងសែស និយាយពីរបាក្សត្រខ្មែរជាន់ដើមលំដាប់វង្សក្សត្រហូតមកដល់កណ្ដាល ១៤ សតវត្សរ៍ គឺក្នុងរវាងពុទ្ធសករាជ ១.៨៩៣ ។

លោកម៉ាដ្រាល (madralle) លោកបានសិក្សារករឿងនេះ បានប្រែចេញពីសិលាចារឹកអក្សរខ្មែរ ដែលលោកហ្វីណូត៍ និងលោកសឺដេសបានរៀបរៀងបោះពុម្ពផ្សាយនោះ ហើយលោកបានអធិប្បាយរឿងរ៉ាវ តាមពង្សាវតារចិន អំពីសៀវភៅចិន ត្រង់ដែលមាននិយាយអំពីស្រុកខ្មែរ ហើយប្រែមកជាភាសាបារាំងសែស ។

មហាអាណាចក្រខ្មែរនោះមានឈ្មោះជាពីរយ៉ាងគឺ ហ្វូណន១ ចិនឡា ១ ពង្រីកពេញទៅហូតដល់ស្រុកកូសាំងស៊ីន និងផ្សាយចេញទៅដល់កណ្ដាលស្រុកសៀម ។ ប៉ុន្តែបើពិនិត្យតាមសិលាចារឹកខ្មែរ ឈ្មោះទីក្រុងដែលល្បីល្បាញបំផុតហៅថា វ្យាធបុរៈ ឥឡូវនេះហៅថា អង្គរបុរី ជាឈ្មោះក្រុងកាលពីសតវត្សរ៍ទី ៥ និងទី ៦ ប្រហែលក្នុង ព. ស. ៩៤៣ ដល់ ១.០៤៣ ។

អំពីសង្គ្រាម

ប្លន់យកសិល្បវត្ថុជាដំបូងក្នុងលោក

គេទើបនឹងស្រាវជ្រាវគេឃើញថា ក្រុងរោមមិនមែនជាដើមកំណើត

ក្នុងការបង្កើតសីលធម៌ជាន់ខ្ពស់បំផុតក្នុងសម័យបុរាណទេ ប៉ុន្តែរ៉ូមបាន ធ្វើសង្គ្រាមប្លន់ដណ្តើមសិល្បវត្ថុអំពីជនជាតិអេទ្រុស្គមានចំនួន ២.០០០ ដុំ នាំមកប្រដាប់ក្រុងរ៉ូម ហើយក្លាយជាបែបផែនតៗមក ។

នេះជាសេចក្តីដកស្រង់យកអំពីកាសែតថៃប្រមួនសារលេខ២៧ ឆ្នាំទី៤ ខែសេបតឹម្ប្រ ឆ្នាំ ១៩៣៨ មានសេចក្តីថា នៅពិពិធភណ្ឌសិល្បមេត្រូ-ប៉ូលីតាំងនៅក្រុងនិវយ៉ក មានរូបផ្សេងៗ សំដែងប្រវត្តិរឿងការមុខគួរ យកចិត្តទុកដាក់ គឺជាច្រើនសតវត្សរ៍មកហើយមុនគ្រិស្តសករាជ ក្រុងរ៉ូម បានហោត្រាកងទ័ពទៅវាយយកស្រុកអេទ្រុស្គនៃប្រទេសដូស៊ីទី ។ ការ ដែលរ៉ូមទៅធ្វើសង្គ្រាមនេះ មិនមែនត្រូវការមាសប្រាក់ពេជ្រនិលចិន្តាអ្វី ឡើយ ឬមួយត្រូវការផ្សាយអំណាចខាងផ្លូវជំនួញក៏ទេដែរ មានសេចក្តី ត្រូវការចំពោះរូបថ្មដែលជាសិល្បកម្មប៉ុណ្ណោះ ទម្រាំតែសង្គ្រាមស្ងប់ចុះ ដើម្បីដណ្តើមរូប ២.០១០ បំណិតនេះបានមក តោងខូចសាច់ឈាមជីវិត របស់មនុស្សទៅមិនមែនតិចឡើយ ។

ជាតិអេទ្រុស្គនេះមកអំពីទីដំបន់ណា មានខ្សែស្រឡាយតគ្នាមកដូច ម្តេច មិនទាន់មានលក្ខណ៍ប្រាកដច្បាស់ ប៉ុន្តែដោយសេចក្តីពិត ជាតិ អេទ្រុស្គនេះហើយជាអ្នកសាងសេចក្តីចំរើនដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ទឹងបង្ហាត់បង្រៀន សិល្បវិជ្ជាការផ្សេងៗ ដល់ក្រុងរ៉ូម ។

ស្រុក ។ វគ្គ ទី ៣– និយាយពីកំឡាំងពាហនទីនជ័យជំនះរបស់ក្រុង

ពេម ។ វគ្គ ទី ៤– និយាយពីការប្រែប្រួលក្នុងផែនដីពេម ។ វគ្គ ទី ៥-

និយាយពីក្រុងពេមតាំងមហាអាណាចក្រជាដើម ។

ឥណ្ឌា

វគ្គ ទី ១–និយាយពីពង្សាវតារតាំងពីបុរាណរហូតមកដល់ពុទ្ធកាល ។ វគ្គ ទី ២ - និយាយពីរាជវង្សក្សត្រមោរិយៈ ព្រះបាទធម្មាសោក - កាសាបាលី ។ វគ្គ ទី ៣– និយាយពីព្រះបាទមិលិន្ទនិងលទ្ធិសាសនាមហាយាន - ជាតិក្រិកនៅឥណ្ឌា ។ វគ្គ ទី ៤– និយាយពីឥណ្ឌានៅកាតកណ្ដាល - ក្សត្ររាជវង្សគុប្ត - សមណៈចូលចិន · ពុទ្ធសាសនាសាបសូន្យទៅពីប្រទេសឥណ្ឌា · លទ្ធិតន្ត្រីស៊ · លទ្ធិសាសនាព្រាហ្មណ៍ ។ វគ្គ ទី ៥– និយាយពីប្រទេសឥណ្ឌាចំណែកខាងត្បូង - ជាតិទមិឡ-កោះលង្កា ។

ចិន

វគ្គ ទី ១– និយាយពីប្រវត្តិសាស្ត្រខាងដើមរបស់ចិន - លក្ខណៈរបស់ចិន - កំណើតជាតិចិន - ខុងជឺអ្នកប្រាជ្ញចិន - ជាតិហាន ។ វគ្គ ទី ២– និយាយពីរាជវង្សហាន - ជាតិចិននឹងជាតិហាន - ស្រុកចិនសម័យសាមកុក ។ វគ្គ ទី ៣– និយាយពីអាណាចក្រចិនខាងត្បូង - អំណាចជាតិហាន - ពុទ្ធសាសនានៅស្រុកចិន ។ វគ្គ ទី ៤– និយាយពីរាជវង្សថាំង . សម័យ

អ្នកប្រវត្តិសាស្ត្រជាតិក្រិកពោលថា ក្រុងរោមច្បាំងឈ្នះប៉ូល៉ីមៀ រោមបានប្រមូលយកពេជ្រ ទិល មាស ប្រាក់ ភ្លុកដំរី គ្រឿងសំរិទ្ធទង់ព្រំ យ៉ាចំនួនច្រើន ៗ

ការច្បាំងឈ្នះហើយប្រមូលយកទ្រព្យសម្បត្តិទៅច្រើន ៗ នោះ ជារបស់ធម្មតាមិនជាការប្លែក តែការច្បាំងដណ្តើមយកសិល្បវត្ថុនេះប្លែកណាស់ សូម្បីព្រះបាទអាឡេក្សង់ដ្រឹមហារាជ កាលទ្រង់ច្បាំងឈ្នះប្រទេសប៉ែរស៍ (Perse) ក៏ឲ្យប្រមូលយកសម្បត្តិទ្រព្យរបស់ក្សត្រប្រទេសនេះទៅជាច្រើន ៗ

គុបីឡៃខាន់ ជាមហារាជាធិរាជដ៏ល្បីល្បាញនៃប្រទេសម៉ុង្គល មានព្រះរាជទ្រព្យលើសលន់គណនា ល្បីទៅសព្វទិស ក៏ព្រោះធ្វើសង្គ្រាមឈ្នះ ហើយជញ្ជូនទ្រព្យសម្បត្តិរបស់សត្រូវទៅបំពេញឃ្លាំងរបស់ទ្រង់ ៗ

ជាតិអេទ្រុស្គ៍បាននាំសេចក្តីចំរើនរុងរឿងមកកាន់ក្រុងរោមយ៉ាងច្រើន ដូចជាបង្រៀនឲ្យចេះធ្វើទឹកសម្រាប់បញ្ចេញទឹកស្មោកគ្រោកឲ្យចេះធ្វើកន្លែងផ្ទុកទឹក ឲ្យចេះធ្វើស៊ុមក្លោងទ្វារមានលក្ខណៈងកោង បង្រៀនឲ្យចេះលេងគុណដាវ-ដំបង ប្រដៅឲ្យចេះគោរពរាប់អានព្រះនឹងប្រកាន់ជោគជតាផ្សេង ៗ តែរោមធ្វើប្លែកជាងនេះទៅទៀត ដូចជាទៅលបលួចយកព្រះស៊ីយនុទ ជាព្រះស្រីរបស់ជាតិអេទ្រុស្គ៍ទៅផ្សំផ្គុំនឹងព្រះ

ស៊ុយពីតែរ (jupiter) ដែលជាព្រះរបស់ខ្លួន ប៉ុន្តែអេទ្រុស្គ័មិនស្ងប់ពេញចិត្តឡើយ ។

ការដែលជាតិប្រទេសរបស់អេទ្រុស្គ័លេតសាបសូន្យទៅ មិនមានអ្វីសល់នៅ ដោយហេតុក្រុងរ៉ូមធ្វើការញាំញីឲ្យវិនាសសាបសូន្យទៅថែមទាំងពោលសង្កត់សង្កិនថាជាជនជាតិអាក្រក់ មិនមានចិត្តស្មោះត្រង់ល្មោភច្រើន ប៉ុន្តែអ្នកប្រាជ្ញខាងពង្សាវតារ បានដឹកតាសកវរកឃើញវត្ថុបុរាណអស់នេះ ទើបប្រាកដច្បាស់ថា ជាតិអេទ្រុស្គ័មិនអាក្រក់ដូចជាតិដូចក្រុងរ៉ូមពោលបង្កាច់នោះទេឡើយ ។

គេជឿថា ជាតិអេទ្រុស្គ័បានចំរើនដល់កំរិតខ្ពស់បំផុតជាង ៤០០ ឆ្នាំមុនរ៉ូមទៅទៀត ក្នុងសម័យនោះ ស្រុកអេទ្រុស្គ័ជាស្រុកធំ ហើយមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះល្អ ដែលរ៉ូមបានថតចំឡងយកបែបមកធ្វើ ទាំងកំពែងព័ទ្ធជុំវិញក្រុង ស៊ុមក្លោងទ្វារស្រុក អាងស្តុកទឹកជាសាធារណៈ ក្រៅអំពីនេះជាជាតិស្ទាត់ខាងជំនួញតាមជាយសមុទ្រ ឥតាលីបានចេញទៅឆ្ងាយដល់ទៅប្រទេសអង់គ្លេសផង ។

បណ្តារូបចម្លាក់ដែលជាតិអេទ្រុស្គ័ធ្វើប្រឌិតជារូបផ្សេង ៗ ទាំងតូចធំមានចំនួនច្រើន គង់បានសាងកេរ្តិ៍ឈ្មោះសម្រាប់ផុតចំអិនរូបរស់នេះផង ។

វត្ថុបុរាណអស់នេះដែលគេជីកកាស់បានមក ធ្វើឲ្យយើងបានជ្រាបអំពីប្រវត្តិរបស់គេ ៗ អ្នកដែលគិតថាមនុស្សបុរាណមិនមានស៊ីវិឡៃនោះខុសទេ ៗ ជាតិអេទ្រុស្គនេះឯង ជាជាតិប្រដៅឲ្យពេមស្គាល់ស៊ីវិឡៃយ៉ាងទីងបែបផែនសិល្បៈផ្សេងៗ ។

តែមុខគួរឲ្យស្ដាយណាស់ដែលបុរាណវត្ថុអស់នេះច្រើនបែកបាក់ប្រេះឆារខ្ទេចខ្ទីអស់ទម្រាំតែយកផ្សំផ្គុំរូបជារូបទីមួយ ៗ បានគ្រប់គ្រាន់តោងទៀយហាត់ច្រើន តែលុះបានសម្រេចទីមួយ ៗ ទៅជារូបល្អឆើតមានសិល្បកម្មយ៉ាងវិចិត្រ ។

ឯប្រទេសកម្ពុជាយើងនេះជាប្រទេសបុរាណាមួយ ដែលមានសេចក្ដីចំរើនមកយូរហើយ ៗ ជាគ្រូគេក្នុងការបង្កើតសិល្បកម្មទំនងបែបចម្លាក់របនាបែបកសាងជាដើម ក្នុងចំណោមឥណ្ឌូស៊ីននេះដែរ ។

ទេបរក្សៀ

ភាគទី ៥

អវ្យយសព្ទ(១)

(៨៦) សព្ទដែលមិនវិនាស គឺមិនប្រែប្រួលចាកភាពដើមរបស់ខ្លួន រូបដើមយ៉ាងណា ក៏នឹងនៅយ៉ាងនោះ មិនផ្លាស់ប្ដូរទៅតាមលិង្គទាំង៣, មិនប្រែប្រួលទៅតាមវចនទាំង ៣ នឹងវិភត្តិទាំង ៧ ឡើយ ហៅថាអវ្យយសព្ទ ៗ នោះ បានដល់ឧបសគ៌, និបាត នឹងប្រត្យយដែលភ្ជាប់ជាមួយនឹងនាមសព្ទ មានចំនួនច្រើនពេកណាស់ ក្នុងទីនេះ នឹងពោលចំពោះតែអវ្យយសព្ទ ដែលត្រូវការប្រើញឹកញាប់ច្រើនជាងគេ ដូចតទៅនេះ:

១. អវ្យយសព្ទ ដែលក្លាយចេញពីបុច្ឆាសព្វនាម, អនិយមសព្វនាមនឹងនិយមសព្វនាម កើតទៅជាកិរិយាវិសេសន ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអត្ថនៃសប្តមីវិភត្តិខ្លះ បញ្ចមីវិភត្តិខ្លះ មិនប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអត្ថនៃវិភត្តិទាំង ២ នោះ ក៏មានខ្លះ ដោយអាស្រ័យនឹងប្រត្យយ ត្រ ថ្លែងពីទីកន្លែង, ប្រត្យយ ថា ធុ ថមិ ថ្លែងពីបែប, យ៉ាង, វិធី, បការ, ប្រត្យយ ទា ថ្លែងពីកាល, ប្រត្យយ តសិ ថ្លែងពីទីដែលកើត, ដែលចេញមក ។

---

១ ដែលពោលក្នុងទីនេះដោយសង្ខេបពេកណាស់ ចំពោះតែអព្យយសព្ទដែលត្រូវការប្រើញឹកញាប់ ដែលនៅសល់ក្រៅពីនេះជាអនេក, អ្នកសិក្សាបើត្រូវការចង់ដឹងដោយពិស្ដារ ចូរមើលក្នុងសៀវភៅកច្ចាយនូបត្ថម្ភ ភាគទី ១ ត្រង់លេខ ១២២ សៀវភៅនោះទោះបីជាបាឡីក៏ពិតមែន តែក៏គង់ត្រូវគ្នាដូចគ្នានឹងសំស្ក្រឹតដោយច្រើន បើប្លែកពីគ្នាខ្លះក៏មិនច្រើនឡើយ ។

កុត្រ, ក្នុង... ដូចម្ដេច, ឯណា?; យត្រ, ក្នុង...ណា, ឯណា; តត្រ, ក្នុង...នោះ; អត្រ, ក្នុង...នេះ ។ កថំ, ដូចម្ដេច?; យថា យ៉ាងណា, ដូចអ្វី; តថា, យ៉ាងនោះ, ដូចនោះ ។ កទា, កាលណា, ក្នុងកាលដូចម្ដេច?; យទា, ក្នុងកាលឯណា; តទា, ក្នុងកាលនោះ ។ កុតស៑, អំពីណា, អំពី... ដូចម្ដេច?; យតស៑, អំពីណា, អំពី....ណា; តតស៑ អំពីនោះ, អំពី....នោះ; អតស៑, អំពីនេះ ។

២. ប្រត្យយ ត្រ, ថា, ទា ទាំង ៣ នេះ អាចភ្ជាប់ទៅនឹងសវ៌នាមឯទៀត ៗ ក៏បាន ។ សវ៌ត្រ, សព្វអន្លើ, ក្នុងទីទាំងពួង; អន្យត្រ, ក្នុងទីឯទៀត, ដទៃ; បរត្រ, ក្នុងខាងមុខ, ក្នុងទីដទៃ ។ល។ សវ៌ថា, គ្រប់បែប, គ្រប់យ៉ាង, ដោយប្រការទាំងពួង; អន្យថា, ដោយបការដទៃ; ឧភយថា, ដោយបែបទាំងពីរ, ដោយបការទាំងពីរ ។ល។ អន្យទា, ក្នុងកាលដទៃ, ឯកទា, ក្នុងកាល ១, ១ គ្រា, ១ ដង; និត្យទា, ក្នុងកាលជានិច្ច ។ល។

៣. ប្រត្យយ តស៑ អាចភ្ជាប់ចំពោះទៅនឹងសវ៌នាមនឹងនាមសព្ទបាន ។ ស្វតស៑, អំពីខ្លួនឯង; មត្តស៑, អំពីខ្ញុំ; អស្មត្តស៑, អំពីយើង; ជន្មតស៑ អំពីកំណើត; មុខតស៑ អំពីមុខ, អំពីមាត់; អគ្រតស៑, អំពីកំពូល អំពីទីបំផុត; ជាប្រធាន ។ល។

៤. ប្រត្យយ ត្រ និង តស៑ ទាំង ២ នេះ មានសេចក្តីផ្សេងគ្នា គឺ ត្រ មានសេចក្តីប្រែដំនួសសប្តមីវិភត្តិបាន ឯ តស៑ មានសេចក្តីប្រែដំនួសបញ្ចមីវិភត្តិបាន ហើយអាចប្រើជាវិសេសនៈសព្វនាម មាននាមសព្ទដែលបំបែកត្រង់សប្តមីនិងបញ្ចមី នៅខាងមុខបាន. ឧ. កុត្រ ទេសេ (ដូចជា កស្មិំទេសេ), ក្នុងប្រទេសដូចម្តេច; អត្រ ទេសេ (ដូចជា អស្មិំទេសេ) ក្នុងប្រទេសនេះ យត្រ ទេសេ (ដូចជា យស្មិំទេសេ) ក្នុងប្រទេសឯណា; តត្រ ទេសេ (ដូចជា តស្មិំទេសេ), ក្នុងប្រទេសនោះ ៗ សព្វតោ ភយតោ, អំពីភ័យគ្រប់យ៉ាង; កុតញ្ចិ ទេសាគតោ, មកអំពីប្រទេសណាមួយ ៗ

ម្យ៉ាងទៀត, ប្រត្យយ ត្រ និង តស៑ នេះ ជួនកាលភ្ជាប់ទៅនឹងនាមសព្ទក៏មាន ទេវត្រ (ដូចជា ទេវេសុ), ក្នុងសំណាក់នៃទេវតាទាំងឡាយ; ទេវតស៑, អំពីសំណាក់នៃទេវតា ឬ នៃទេវតាទាំងឡាយ ។ល។

៥. ប្រត្យយ ធា និង ធស៑ ភ្ជាប់នឹងសំខ្យាសព្ទ ធ្វើឲ្យកើតទៅជាកិរិយាវិសេសន សំដែងពី ភាគ, ចំណែក (ប្រែថា "ដោយ...") ឯកធា, ឯកធស៑, ដោយចំណែក ១; ទ្វិធា, ទ្វិធស៑ ដោយចំណែក ២; ត្រិធា, ត្រិធស៑, ដោយចំណែក ៣; ឝតធា, ឝតធស៑, ដោយចំណែក ១០០ ។ល។

ប្រត្យយ ធា និង សោ នេះ អាចភ្ជាប់នឹងនាមសព្ទ ឬ គុណសព្ទបានខ្លះទៀត ធ្វើឲ្យកើតទៅជាកិរិយាវិសេសន សំដែងពីភាគ, បំណែកដូចគ្នា ឧ. ពហុធា, ដោយច្រើន; អក្ខរសោ, ដោយចំណែកនៃព្យាង្គ; សព្វសោ, ដោយសព្វគ្រប់, ដោយប្រការទាំងពួង ។ល។

៦. សព្វនាម ឬ នាមសព្ទ ជាដើម. ដែលបំបែកត្រង់ទុតិយា, តតិយា, បញ្ចមី នឹងសត្តមីឯកវចន គេអាចយកមកប្រើជាកិរិយាវិសេសន តែដែលប្រើច្រើនជាងគេ ត្រង់ទុតិយាឯកវចនៈ

តំ, តេន, តស្មា, "ព្រោះហេតុនោះ, ដោយហេតុនោះ" ឧ. អនិច្ចំ ជីវិតំ តំ (ឬ តេន, តស្មា) បុញ្ញំ ចយិតព្វំ, ជីវិត ជាធម្មជាតិមិនទៀងឡើយ ព្រោះហេតុនោះ គេ គប្បីសន្សំ នូវបុណ្យ;

នាមំ, "ដោយពិត" (ទុ. ឯក. មកពី នាមន, ឈ្មោះ); កាមំ, "ដោយពិត, ប្រសិនណាបើ, អ្វីក៏ដោយ" (ទុ. ឯក. មកពី កាម, សេចក្ដីប្រាថ្នា); តក្ខណំ, ក្ខណេន, "ដោយមួយរំពេច"; សុខំ, សុខេន, "ដោយសុខ, ដោយស្រួល, ដោយសប្បាយ"; ឧច្ចំ, "ខ្ពស់"; នីចំ "ទាប"; ទូរេ "ឆ្ងាយ, ក្នុងទីឆ្ងាយ"; ឫតេ "គ្មាន" ។ល។ល។

ប្រជុំពាក្យកាព្យ

ភាគ ទី ៤

របស់រក្សភិរម្យ (អ្លួង)

ហុមព្រែមហាតឡិក

ពាក្យនាំ

ខ្ញុំបានឃើញថាពាក្យកាព្យជាន់មុន ពួកដែលតែងមានវោហារយ៉ាងជានោះគួរគប្បីរក្សាបំរុងទុក ខ្ញុំមានបំណងនឹងចុះពុម្ពមកជាយូរហើយ ពុំទាន់បានចុះពុម្ព ព្រោះមានធុរៈឯទៀតជាច្រើន គ្មានពេលានឹងរើសពាក្យរៀបតាមដោយពួកៗ ការដែលនឹងចុះពុម្ពពាក្យកាព្យនោះ លំបាកជាងរឿងឯទៀត ដោយពាក្យកាព្យសំរាប់ច្រៀងក៏មាន ពាក្យកាព្យជារឿងនិរាសក៏មាន ជាពាក្យកាព្យសង្វាសក៏មាន បើនឹងចុះពុម្ពមានតែចាត់រៀបឲ្យជាពួកគ្នាតាមលំដាប់ ក្នុង ព. ស. ២៤៧៤ ខ្ញុំបានចាត់រៀបរួចជាស្រេចបំរុងនឹងចុះពុម្ព ក្នុងរវាងនោះប្រជួបវេលាខូច ខ្ញុំបានទទួលសេចក្ដីទុក្ខជាទម្ងន់ ក៏បង្អង់ខានពុំបានបោះពុម្ពពាក្យកាព្យទាំងនោះរហូតមកក្នុងគ្រាឥឡូវនេះ ខ្ញុំទើបលើកពាក្យកាព្យទាំងនេះជូនដល់ចាងហ្វាងព្រះរាជបណ្ណាល័យ ឲ្យចាត់ការបោះពុម្ពតាមត្រូវការ ។

ព្រះអគ្គម្ចាស់ក្សត្រីមាលិកា

ប្រវត្តិអ្នកតែងកាព្យ

ឈ្មោះអួងជាបុត្រចៅហ្វាយស្រុកបារាយណ៍ កាលអាយុបាន ១៦ ឆ្នាំ ចូលថ្វាយខ្លួនជាខ្ញុំព្រះរាជការ នៃព្រះករុណា ព្រះបាទសម្តេចព្រះនរោត្តម ជាម្ចាស់ផែនដីក្រុងកម្ពុជាធិបតី រាជ្យដើមរជ្ជកាល, ក្រោយនោះទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោសឲ្យធ្វើជាពួកហុមព្រៃមហាតឡិក ធ្វើការជាកែក្យក្រិម្យ ក្រោយនោះមកទៀត នាយកែក្យក្រិម្យ អួង ហុមព្រៃមហាតឡិក មានសេចក្តីពាក់ព័ន្ធបដិព័ទ្ធនឹងស្តេចក្សត្រីក្នុងព្រះបរមរាជវាំង គឺព្រះអង្គម្ចាស់ ស្រ.អ. ។ ក្រោយនោះមកទៀត សេនាបតីក្រសួងព្រះបរមរាជវាំង បានដឹងហេតុការនោះ ទើបសេនាបតីក្រសួងព្រះរាជវាំងក្លែងធ្វើជាប្រើនាយកែក្យក្រិម្យ អួង ឲ្យចេញទៅធ្វើជាមេកងកត់ពន្ធស្រូវ នាយកែក្យក្រិម្យ អួង ជំរឿនពន្ធស្រូវរួចហើយ ត្រឡប់ចូលមកធ្វើរាជការជាហុមព្រៃមហាតឡិកដូចដើមវិញ មានយប់ ១ វេលាអធ្រាត្រនាយកែក្យក្រិម្យ អួង ហុមព្រៃមហាតឡិក ដើរទៅប្របផិតជើងព្រះបរមរាជវាំង បួនចួបប្រទះនឹងក្រុមទាហានក្រុមវាំង នោះទាហានក្រុមវាំងចាប់ខ្លួននាយកែក្យក្រិម្យ អួង នាំខ្លួនទៅប្រហារជីវិតចង់ ធ្វើដោយការសម្ងាត់ មិនឲ្យខ្ចរខ្ចាយសេចក្តី មិននាំសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលព្រះករុណាជាម្ចាស់ទ្រង់ជ្រាបឡើយ ព្រះករុណាមិនបានទ្រង់ជ្រាបហេតុ ។

ក្សត្រថៃស៊ីនមហាកដ - ថៃស៊ីនច្បាំងនឹងជាតិតាត ។ វគ្គទី ៥ - និយាយពីកដវង្សចាំងក្នុងសម័យនៅក្រោមអំណាចអគ្គមហេសី ។ វគ្គទី ៦ — និយាយពីអវសានកាលនៃកដវង្សចាំង - ក្សត្រក្រោយ ៗ ត ៗ មក - ការបះលាចល ។ វគ្គទី ៧ — និយាយពីវង្សស៊ុង - ការពេលាចលមុនតាំងវង្សស៊ុង - គ្រឹះប៉ះតាំងតាប់បំរើន - ស្រុកចិនបែកខ្ញែកជាពីរបំណែក ។

ឯសម័យកណ្តាល សម័យថ្មីនឹងសម័យបច្ចុប្បន្ននោះ យើងនឹងរៀបសេចក្តីថ្លែងជាលំដាប់ ៗ ទៅរហូតដល់បច់សត្វគ្រប់ ។

ហេតុនេះ សូមអស់លោក-អ្នកមើលជ្រាបថា ឧទាហរណ៍ដែលយើងនាំមកសំដែងតែគោល ៗ ខាងលើនេះ គ្រាន់តែពន្យល់ឲ្យលោក-អ្នកបានជ្រាប អំពីរបៀបរៀងប្រវត្តិសាស្ត្រនានាជាតិនេះដោយខ្លះ ៗ ប៉ុណ្ណោះ ។ មួយវិញទៀត សូមឲ្យយល់ថា មិនមែនត្រឹមតែប៉ុន្មានជាតិដែលថ្លែងមកខាងលើនេះទេ នានាជាតិដទៃទៀតនៅមានចំនួនច្រើនជាតិណាស់ រួមទាំងខេមរជាតិរបស់យើងផង ដែលយើងនឹងព្យាយាមសំដែងដោយសេចក្តីពិស្តារជាងជាតិដទៃ ៗ ទាំងអស់ តែនឹងបានសម្រេចប្រយោជន៍ត្រឹមណា យើងមិនទាន់ហ៊ានពប់ដេ ព្រោះស្រុកខ្មែរយើងមិនទាន់មានពង្សាវតាររបស់ជាតិបុរាណនៅឡើយ នឹងប្រកាន់តាមពង្សាវតារដែលសរសេរបន្តបន្ទាប់គ្នាមកជាល័ក្ខខ័ណ្ឌក៏ពុំបាន អាចតាស់

ពាក្យកាព្យ

១ សន្ធិយានាក្នុងថ្ងៃអាទិត្យ

ជួបជិតមិត្រមួលចូលដីរែ
ឃើញភ័ក្ត្រហាក់បានក្សាន្តចិត្តគ្រាន់
លុះជួបថ្ងៃចន្ទបាត់ទៅទៀត ។
និតនៅខ្លោចផ្សាទុកណែន
ហាក់ប្រាសមួយសែនកាល្ប៍ចង្អៀត
ថាបើមិនជឿស្បថជូនទៀត
ចូរឆៀតមើលចុះទ្រុះថ្លើមបង ។
ទឹកម្ដងចិត្តចង់យាត់ឲ្យទៅ
គិតទៅក្រែងកើតសេចក្ដីហ្មង
គេដឹងនិន្ទាដល់ខ្លួនបង
នួនល្អងនឹងព្រួយតែដោយសារ ។
ប្អូនអើយថ្លើមបងសៅហ្មងណាស់
ដូចដឹងជាក់ច្បាស់ក្នុងទុក
នៃបទិត្យជិតអូនពេលាណា
កក់ក្ដៅទុកថ្លាដូចទឹក ។

រំពេចប្រែប្រាសពីទ្រូងទៅ
ឲកផ្កាក្ដៅសែនរពុក
សន្ទូមមៃមមាញឹក
រពុកទឹងស្ដាយឆ្ងាយមេត្រី ៗ
សន្និយាកត្រីខាងរនោច
ព្រះចន្ទពីរពេចអន់ស្ងួ
ដូចរៀមឃ្លាតខ្ញឹមខ្លួនស្រស់ស្រី
សេចក្ដីគួរគិតឲ្យអនិច្ចំ ៗ
តែទឹករពុកឡើងកាលណា
ចិន្ដាសែនខ្វល់អំពល់ខ្លាំង
លុះដិតព្រះចន្ទដើរបិទបាំង
បងកាំងក្រេបខ្លួនប្អូនផ្ទួសលក់ ៗ
លុះយូរបន្តិចបែរប្រែខ្លួន
គិតស្មានប្អូនស្ងួនខ្លួនទៅមុខ
ប្រាំឲនឲបក្រសោបទុក
បើកនេត្រមើលមុខឃើញតែខ្នើយ ៗ
ឲឃើញទាំងពីរធ្លាប់តែដិត
តែងនៃបស្នាលស្និទ្ធដិតកៀកកើយ
បើបានឃើញភក្ត្រកាលណាហើយ

កែវអើយបងមហាចិន្តាព្រើស ។
នែបនិត្យជិតស្ងួនពេលាណា
ប្រាយប្រាប់កិច្ចការមិនឲ្យលើស
វេទនាពេហារមិនមានផ្ដើស
ឲ្យល្មើសលើសលស់ខុសចិន្តា ។
សេចក្តីនេះដល់និមិលមិត្ត
ផ្សិតរៀមព្រួយចិត្តណាស់ធីតា
ពីដួចបែកមកពេលាណា
នុកស្មើរប្រែះរបេះចេញ ។
រំដំរំដួលផ្ដួលសព្វសាច់
ហាក់គេប្រចាប់ឈ្មួចញាំញី
មានតែទីទុក្ខទីអំម្មួញ
ជ្រក់ជ្រែញស្រពន់ទន់កាយា ។
ផ្គុំក្លិនក្រអូបនៅថ្មី ៗ
ហាក់ថ្ងៃនៅនិត្យជិតទុក"
ភ្នាឡើងលោលើកនែបត្តា
ប្រាកបាត់ស្ងាត់ពុំយល់ ។
មានតែទឹកភ្នែកសស្រែកផ្សើយ

កាលណានឹងស្បើយទុក្ខសែនសល់
ទម្ងើះសម្ងៃព្រះទ័យខ្វល់
អម្ពល់ទឹករៀមដែរដឹងអើយ ៗ

ពីកាលដែលចេញពីកដឋាន
ទៅបានរួមកក់ស្ត្រីគេកៀកកើយ
រួមសម្បួលមិត្តស្នេហ៍ស្និទ្ធហើយ
មិនស្បើយវិយោគសោកសែនទ្វី ៗ

ឥឡូវរៀមកក់នឹងទៅឆ្ងាយ
ថ្លើមម៉ាយរៀមសូមផ្តាំនារី
កុំយាងចេញពោលឆ្ងាយពីទី
ក្រែងគេមើលងាយណាធីតា ៗ

ដ្បិតមនុស្សសម្បូរទុច្ចរិត
ប្រែចិត្តដូចអ្នកក្រៅសាស្នា
រង់ចាំទំពាំតែផ្កា
មកដល់ថ្ងៃណាសឹមយាងទៅ ៗ

អាសូរចិត្តរៀមដែលក្រៀមក្រំ
ប្រឹងទៅចាំងចំចាំងផ្សាក្តៅ
មានតែវិយោគសោកសែនសៅ
ម្លូមៅមិនមានក្សាន្តសោះឡើយ ៗ